

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
& ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ
ΕΚΘΕΣΗ – ΠΡΟΤΑΣΗ
ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ &
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗ

**ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΟΥ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ**

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΤΟΥ
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟΥ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

19 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2001

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
& ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ**

**ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ, ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ
ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ
ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ**

**ΑΘΗΝΑ
ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2001**

**ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ, ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ
ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Ελλείμματα και Επιπτώσεις στην Ανάπτυξη, την Απασχόληση, τα
Εισοδήματα
2. Η Προοπτική του Ασφαλιστικού Συστήματος
3. Οι Τρεις Κρίσιμοι Παράγοντες της Ελλειμματικότητας
4. Τα Χρονικά Σημεία - Κλειδιά
5. Η Δυναμική του Ασφαλιστικού Συστήματος
6. Ερωτήματα - Προβληματισμοί για τη Χάραξη Πολιτικής Ασφαλιστικής
Μεταρρύθμισης
7. Η Πρόταση των Μελετητών
8. Επιλογές - Αρχές - Κέντρα Βάρους για την Ασφαλιστική
Μεταρρύθμιση
9. Πρόταση Ασφαλιστικής Μεταρρύθμισης

1. Ασφαλιστικά Ελλείμματα και Επιπτώσεις στην Ανάπτυξη, την Απασχόληση, τα Εισοδήματα

Η δεκαετία του 1990 σημαδεύτηκε από περισσότερες της μιας μεταρρυθμίσεις με διαφορετικούς στόχους και περιεχόμενο. Η πρώτη μεταρρύθμιση έγινε με τους Ν. 1902/90 και 2084/92. Ακολούθησε ο Ν. 2676/99 ο οποίος αφ' ενός προώθησε οργανωτικές-λειτουργικές αλλαγές στο ασφαλιστικό σύστημα και αφετέρου τροποποίησε μια σειρά διατάξεων του Ν. 2084/92 που η Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ θεώρησε ότι ήταν άδικες και ιδιαίτερα σκληρές για τα κοινωνικά στρώματα που αφορούσαν.

Ειδικότερα, η Κυβέρνηση στη δεκαετία του 1990 ακολούθησε τις εξής πολιτικές:

- Έδωσε πραγματικές αυξήσεις στους συνταξιούχους και ιδιαίτερα στους χαμηλοσυνταξιούχους σε αντίθεση με τη δραστική μείωση των συντάξεων σε προηγούμενα χρόνια.
- Θεσπίσε το Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων (ΕΚΑΣ), που ξεκίνησε από 98 χιλ. δρχ. το χρόνο και έφτασε σήμερα τις 390 χιλ. δρχ. το χρόνο, ανακουφίζοντας 350 χιλ. οικογένειες περίπου.
- Δημιούργησε τον Κλάδο Κύριας Ασφάλισης των αγροτών στον ΟΓΑ, ώστε να ξεφύγει ο αγροτικός κόσμος από την πολιτική πατρωνία και να έχει την προοπτική μιας αυτοτελούς σύνταξης, όπως όλες οι άλλες κοινωνικές ομάδες.
- Επανεξέτασε τις ακραίες ρυθμίσεις που είχαν θεσπιστεί το 1990-93 εκεί όπου η κοινωνική διάσταση έπρεπε να περιοχύσει απέναντι σε οικονομικές ή νεοφιλελεύθερες λογικές.
- Διαμόρφωσε πρόσφατα στις 152 χιλ. δρχ. το μήνα, συμπεριλαμβανομένου και του ΕΚΑΣ, τις κατώτατες συντάξεις του ΙΚΑ.

Η αναγκαιότητα της μεταρρύθμισης σήμερα στηρίζεται σε δύο κρίσιμους παράγοντες: Πρώτον, το ασφαλιστικό σύστημα ως σύνολο, λίγα χρόνια μόλις μετά της αλλαγές του 1992, βρίσκεται αντιμέτωπο με μία σοβαρή επιδείνωση της χρηματοοικονομικής του κατάστασης και δεύτερον, διαγράφεται έντονα η προοπτική μιας σημαντικής περαιτέρω επιδείνωσης του.

Και οι δύο παραπάνω παράγοντες έχουν σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες, και κυρίως:

κής

α) Τα διευρυνόμενα δημοσιονομικά ελλείμματα.

- Αυτά είτε θα υποθάλπουν τον πληθωρισμό και συνεπώς θα επηρεάζουν πτωτικά την ανάπτυξη, τα εισοδήματα και την απασχόληση ή θα οδηγούν σε περαιτέρω αύξηση της φορολογίας για να πληρωθούν συντάξεις, με αποτέλεσμα να επηρεάζονται πτωτικά οι επενδύσεις, η ανάπτυξη και η απασχόληση.
- Εναλλακτικά τα ελλείμματα αυτά θα οδηγούν σε συνεχείς περικοπές δαπανών στα πεδία στα οποία μπορούν να γίνουν περικοπές, όπως στην εθνική άμυνα, την παιδεία, την πρόνοια, την υγεία, τη δικαιοσύνη, την έννομη τάξη, μειώνοντας έτσι τα συλλογικά αγαθά και μετατρέποντας, αφανώς και βαθμιαία, τη δαπάνη για τις υπηρεσίες αυτές από δημόσια σε ιδιωτική.

β) Την απότομη και επώδυνη προσαρμογή των παροχών προς τα κάτω.

Αυτό θα συμβεί ως αποτέλεσμα της καθυστέρησης της προσαρμογής του συστήματος στα νέα δεδομένα, όσο η ελλειμματικότητα θα πλησιάζει χρονικά σε εκρηκτικές καταστάσεις.

Είναι περίπου βέβαιο, ότι η χρονική μετακύληση του προβλήματος προς τα εμπρός, θα οδηγήσει σε μία κατάσταση, όπου η κυβέρνηση που θα βρεθεί μπροστά στην έξαρση των ελλειμμάτων θα υποχρεωθεί να πάρει άμεσα μέτρα, που θα πλήξουν τις γενεές όσων θα πλησιάζουν τη σύνταξη, με τρόπο απότομο και σημαντικό, αν δεν χρειαστεί να θιγούν και οι ίδιοι οι τότε συνταξιούχοι.

Αποτέλεσμα θα είναι ο κοινωνικός αποκλεισμός και η φτώχεια για αυτούς που θα θιγούν και θα δουν τις προσδοκίες τους να ακυρώνονται. Η έγκαιρη προσαρμογή επιτρέπει να εξομαλύνονται οι αλλαγές και να υπάρχει μεγαλύτερη ευχέρεια επιλογών.

Η άποψη ότι τα ζητήματα δεν πρέπει να τίθενται διαζευκτικά, ότι η επίτευξη του στόχου δεν πρέπει να επιδιώκεται σε βάρους άλλων στόχων, και ότι θα πρέπει όλα μαζί να επιτευχθούν, ηχεί ωραία και δεν θα διαφωνούσε κανείς. Το ερώτημα που τίθεται είναι τι θα γίνει αν αυτό δεν είναι εφικτό κάποια στιγμή, αν η σύγκρουση κοινωνικών συμφερόντων στο μέλλον δεν ευνοεί την συλλογική, αλλά την εγωιστική εκδοχή της κοινωνικής οργάνωσης. Και επιπλέον τι θα γίνει αν η πίεση της πραγματικότητας δεν επιτρέπει ιδεαλιστικές

προσ
αδυν

2. Ε

Η
χαρ

1. Δ

πλευ

(γυρ

2. Δ

υπα

τάξη

To Κ

- Τ

- Τ

- Τ

- Τ

- Τ

Η ε

συστ

ΑΕΠ

3.

Προ

ειδι

βρι

α) (

Ο

συ

πλ

αρ

πε

προσεγγίσεις, και ιδιαίτερα πως θα αντιμετωπιστούν τα προβλήματα των πιο αδύναμων στρωμάτων της κοινωνίας στην περίπτωση αυτή.

2. Η Προοπτική του Ασφαλιστικού Συστήματος

Η προοπτική του ασφαλιστικού συστήματος περιλαμβάνει τα εξής χαρακτηριστικά:

1. Δημόσιοι Υπάλληλοι. Η ασφαλιστική κάλυψη των δημοσίων υπαλλήλων από πλευράς χρηματοδοτικών αναγκών εμφανίζεται σταθερή σε μακροχρόνια βάση (γύρω στο 1% του ΑΕΠ).

2. Λοιποί Ασφαλισμένοι. Το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, εκτός δημοσίων υπαλλήλων, αντιμετωπίζει ήδη μία πολύ σημαντική χρηματοδοτική πίεση της τάξης του 1,3 τρισεκ. δρχ. ετησίως που σήμερα καλύπτεται από το Κράτος.

Το Κράτος χρηματοδοτεί κυρίως τις εξής δαπάνες:

- Τις συντάξεις του ΟΓΑ (περίπου 760.000 άτομα).
- Τις συντάξεις των απολύτως ανασφάλιστων.
- Τις κατώτατες συντάξεις του ΙΚΑ (περίπου 564.000 άτομα).
- Τα ελλείμματα του ΝΑΤ.
- Τα ελλείμματα του ασφαλιστικού συστήματος.

Η συμμετοχή αυτή του Κράτους στη χρηματοδότηση του ασφαλιστικού συστήματος (εκτός δημοσίων υπαλλήλων) αντιπροσωπεύει σήμερα το 3,2% του ΑΕΠ.

3. Οι Τρεις Κρίσιμοι Παράγοντες της Ελλειμματικότητας

Προοπτικά το ασφαλιστικό σύστημα εμφανίζει μια συνεχή επιδείνωση, η ειδικότερη έκταση της οποίας αναλύεται στη συνέχεια. Οι παράγοντες που βρίσκονται πίσω από την επιδείνωση αυτή είναι κυρίως οι εξής:

α) Ο παράγοντας 'γήρανση'

Ο κυριότερος παράγοντας που επηρεάζει την προοπτική του ασφαλιστικού συστήματος είναι η γήρανση του πληθυσμού και η συνεχώς φθίνουσα αναλογία πληθυσμού σε παραγωγικές ηλικίες προς πληθυσμό πάνω από 65 χρονών. Ο αριθμός των ατόμων στις ηλικίες συνταξιοδότησης θα αυξηθεί μέχρι το 2040 περίπου 50% συγκριτικά με το 2000. Την ίδια περίοδο ο αριθμός των ατόμων

που θα είναι στις ηλικίες εργασίας προβλέπεται να μειωθεί περίπου κατά 13%. Αποτέλεσμα αυτού θα είναι η **δραματική μείωση της αναλογίας εργαζομένων προς συνταξιούχους** από **2,1** που είναι σήμερα κάτω από **1,2** μετά το 2040.

Αυτή η δημογραφική μεταβολή είναι ιδιαίτερα κρίσιμη για τις μελλοντικές προοπτικές του ασφαλιστικού μας συστήματος.

Σε μία τέτοια εξέλιξη για τη χρηματοδότηση του συστήματος θα απαιτηθεί **αύξηση των εισφορών κατά 75%** περίπου (ισόποσα και της κρατικής χρηματοδότησης) ή θα πρέπει το συνολικό κόστος των συντάξεων να μειωθεί κατά αντίστοιχο ποσοστό.

Οι ηλικίες συνταξιοδότησης και οι παραγωγικές ηλικίες (με τα δεδομένα του ισχύοντος ασφαλιστικού συστήματος) προβλέπονται ως εξής:

Ετος	Πληθυσμός σε Παραγωγικές ηλικίες (εκατ.) (1)	Πληθυσμός σε Ηλικίες συνταξ/τησης (εκατ.) (2)	Αναλογία (1:2)
2000	5,3	2,5	2,1
2010	5,5	2,8	2,0
2020	5,3	3,1	1,7
2030	5,0	3,4	1,5
2040	4,6	3,8	1,2

Βεβαίως αν κυριαρχήσουν πιο ευνοϊκές προοπτικές ως προς τη γεννητικότητα στα επόμενα χρόνια θα προκύψουν θετικές επιδράσεις για το ασφαλιστικό σύστημα. Ωστόσο οι επιδράσεις αυτές αφενός είναι περιορισμένες (αναλύονται πιο κάτω), δεν μεταβάλλουν την ουσία του προβλήματος και αφετέρου είναι ιδιαίτερα αβέβαιες και δεν μπορούν να τεκμηριωθούν με τα σημερινά δεδομένα.

Οι γεννήσεις δεν επιβάλλονται κατά βούληση, ενώ και η εύκολη αναφορά στον αριθμό των μεταναστών παραβλέπει τα σημαντικά πολιτικά και κοινωνικά προβλήματα που δημιουργεί μια ανεξέλεγκτη προσφυγή σε μια φαινομενικά 'εύκολη' λύση.

Το ιδιαίτερα κρίσιμο βάρος του παράγοντα 'γήρανση' σημαίνει πρακτικά τα εξής:

- το ασφαλιστικό σύστημα επηρεάζεται σημαντικά από ένα αντικειμενικό στοιχείο που δεν ανατρέπεται κατά βούληση. Μία μαζική μετανάστευση δεν είναι αναμενόμενη, αλλά ούτε μία θεαματική αλλαγή στη γεννητικότητα του ελληνικού πληθυσμού είναι πιθανή.
- άλλοι παράγοντες, όπως η μείωση της ανεργίας, η μεγαλύτερη συμμετοχή νέων πληθυσμιακών ομάδων στην απασχόληση, όπως π.χ. οι γυναίκες, έχουν μία θετική επίδραση, αλλά δεν αναιρούν το πρόβλημα. Μεταβάλλουν απλώς την έκταση του προβλήματος.

Η καθοριστική επίδραση της γήρανσης φαίνεται από την ακόλουθη απλή σχέση. Το 2000 η αναλογία του αριθμού των εργαζομένων προς τον αριθμό των συνταξιούχων είναι 2,1. Η σχέση αυτή ήδη σήμερα δημιουργεί ισχυρά ελλείμματα στο ασφαλιστικό σύστημα. Σε 20 ή 30 χρόνια ο αριθμός των ατόμων σε παραγωγική ηλικία που θα χρειαζόταν για να διατηρηθεί η σχέση αυτή σταθερή θα ήταν:

2020: 6,51 εκατ. (προβλέπονται 5,3 εκατ.)

2030: 7,14 εκατ. (προβλέπονται 5,0 εκατ.)

2040: 7,98 εκατ. (προβλέπονται 4,3 εκατ.)

Το επίπεδο των συντάξεων, συνεπώς και το κόστος, επηρεάζεται στην προσυνταξιοδοτική περίοδο από τις γενικές αυξήσεις στο επίπεδο των μισθών ενώ στη μετασυνταξιοδοτική περίοδο από το ρυθμό αύξησης των συντάξεων. Στα οικονομικά αποτελέσματα λαμβάνονται υπ' όψη ο πληθωρισμός και τα επιτόκια.

β) Ο παράγοντας 'τρόπος αύξησης' των συντάξεων

Μία επίσης ιδιαίτερα ισχυρή επίδραση προκύπτει από τον τρόπο με τον οποίο θα αυξάνουν μελλοντικά οι συντάξεις. Οι συνταξιούχοι δεν συμβάλλουν στην αύξηση της παραγωγής και της ευημερίας και ένας κανόνας που χρησιμοποιείται σε πολλές χώρες είναι να διασφαλίζεται η αγοραστική δύναμη της σύνταξης τους, χωρίς να αυξάνει. Ένας δεύτερος κανόνας είναι η ισότιμη αύξηση της αμοιβής των εργαζομένων και των συντάξεων, που σημαίνει ότι αφαιρείται από τους εργαζόμενους το μισό περίπου της αύξησης της παραγωγικότητάς τους ώστε το επίπεδο διαβίωσης των συνταξιούχων, όχι απλώς

να μένει σταθερό, αλλά να αυξάνει εξίσου με αυτό των εργαζομένων. Ένας τρίτος κανόνας κινείται κάπου ενδιάμεσα. Με βάση την τρίτη αυτή παραδοχή, μία μέση ετήσια αύξηση της παραγωγικότητας και των μισθών 1,75% (σε μακροχρόνια βάση) και των πραγματικών συντάξεων 1% επιδεινώνει τον ελλειμματικό χαρακτήρα του ασφαλιστικού συστήματος της χώρας κατά μία ποσοστιαία μονάδα του ΑΕΠ του 2010, που φτάνει στις 2 έως 2,5 επιπλέον μονάδες μετά το 2020 σε σύγκριση με την επιβάρυνση που προκαλεί μία αύξηση στις συντάξεις που απλώς διασφαλίζει την αγοραστική δύναμη της σύνταξης. Αντίστροφα, μία ακόμα μεγαλύτερη αύξηση των συντάξεων επιδεινώνει ραγδαία την ισορροπία του συστήματος μετά το 2010.

γ) Ο παράγοντας 'πρόωρη συνταξιοδότηση'

Ο τρίτος αυτός παράγοντας λειτουργεί επίσης καθοριστικά για τη δυναμική του συστήματος. Σήμερα, ένα αξιόλογο τμήμα ασφαλισμένων κατευθύνεται στη σύνταξη σε ηλικίες κάτω των 60 ετών όταν το όριο που θεσμοθετήθηκε το 1992 (για τους νεοεισερχόμενους) είναι τα 65 χρόνια. Το όριο αυτό των 65 ετών στις χώρες της ΕΕ με υψηλό δείκτη κοινωνικής προστασίας είναι γενικότερα αποδεκτό και καθιερωμένο ως όριο συνταξιοδότησης. Οι εκτιμήσεις δείχνουν ότι αν εφαρμοζόταν σταδιακά η πραγματική εφαρμογή του 65^{ου} έτους (με τις αναγκαίες εξαιρέσεις), το πρόβλημα της ανισορροπίας θα γνώριζε μια σημαντική ελάφρυνση και θα εμφανιζόταν πάλι σε αρκετά ύστερο χρονικό σημείο (γύρω στο 2025 - 2030).

4. Τα χρονικά σημεία - κλειδιά

Στο χρονικό ορίζοντα που πρέπει να ληφθεί υπόψη για τη χάραξη πολιτικής διαγράφονται δύο πολύ βασικά χρονικά σημεία - κλειδιά:

α) το 2010

β) το 2035

Το 2010 αποτελεί το πρώτο ορόσημο γιατί μέχρι τότε το χρηματοδοτικό έλλειμμα δεν φαίνεται να επιδεινώνεται σε σχέση με τα σημερινά επίπεδα.

Το 2035 αποτελεί ένα δεύτερο κρίσιμο ορόσημο μετά το οποίο όχι μόνο συνεχίζουν να επιδεινώνονται ραγδαία τα μεγέθη, αλλά η επιδείνωση τους αυτή οδηγεί σε εκρηκτικές ανισορροπίες, που όχι μόνο θα προκαλούσαν ισχυρές οικονομικές διαταραχές, αλλά και πρωτόγνωρες κοινωνικές καταστάσεις.

Το ενδιάμεσο διάστημα μετά το 2010 και μέχρι το 2035 είναι μία περίοδος επίσης συνεχούς επιδείνωσης, που οδηγεί στην αύξηση του σημερινού ελλείμματος ως % του ΑΕΠ κατά 2,3 φορές ή και περισσότερο.

5. Η Δυναμική του Ασφαλιστικού Συστήματος

Το ασφαλιστικό σύστημα με τους σημερινούς κανόνες λειτουργίας οδηγείται από το 2010 και μετά σταδιακά σε ισχυρά ελλείμματα. Το έλλειμμα ως % του ΑΕΠ αυξάνει, ανάλογα με τις εξελίξεις που θα υπάρξουν κατά 1 ή 2 μονάδες, δηλαδή σε σημερινούς όρους από 400 μέχρι 800 δις. δρχ. Τα ποσά αυτά διογκώνονται ακόμη περισσότερο στη συνέχεια.

Καθώς τα αποτελέσματα εξαρτώνται από τις υποθέσεις που κάνει κανείς, σε συντομία επισημαίνονται οι εξής βασικές υποθέσεις που χρησιμοποιήθηκαν:

1. Τρεις υποθέσεις για το δημογραφικό:

- Ευνοϊκή εξέλιξη γεννητικότητας – προσδόκιμος χρόνος ζωής χωρίς σοβαρές αλλαγές.
- Δυσμενής εξέλιξη γεννητικότητας – αύξηση προσδόκιμου χρόνου ζωής.
- Ενδιάμεσο (μεταξύ των δύο παραπάνω) σενάριο, που χρησιμοποιήθηκε ως 'κεντρικό σενάριο'.

2. Υποθέσεις με μεμονωμένες παραμετρικές αλλαγές

- Όριο ηλικίας για συνταξιοδότηση στα 67.
- Επίσημο όριο αναπλήρωσης κύριας σύνταξης στο 60% με 35 χρόνια ασφάλισης.
- Υπολογισμός των συντάξιμων αποδοχών σε όλη τη διάρκεια του εργασιακού βίου.
- Δραστικός περιορισμός των εξαιρέσεων για πρόωρη συνταξιοδότηση.

3. Σενάρια με συνύπαρξη περισσότερων παραμετρικών αλλαγών

1^ο : Αύξηση ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης στα 67.

: Ύψος αναπλήρωσης στο 40%.

: Υπολογισμός σύνταξης βάσει των συντάξιμων αποδοχών όλου του

εργασιακού βίου.

2° : Αύξηση ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης στα 70.

: Σταδιακή εξομοίωση κανόνων ασφάλισης συνταξιοδότησης για όσους εισήλθαν στην ασφάλιση πριν το 1992 με τους κανόνες που ισχύουν για τους εισελθόντες μετά το 1992.

: Υπολογισμός σύνταξης βάσει των συντάξιμων αποδοχών όλου του εργασιακού βίου.

3° : Ευνοϊκές δημογραφικές εξελίξεις για το σύστημα

: Υψηλότερο επίπεδο απασχόλησης.

: Μείωση ανεργίας στο 5%.

: Αύξηση πραγματικών αποδοχών εργαζομένων πάνω από την παραγωγικότητα.

4° : Δυσμενείς δημογραφικές εξελίξεις για το σύστημα

: Χαμηλό επίπεδο απασχόλησης.

: Ανεργία στα σημερινά επίπεδα.

: Αύξηση πραγματικών αποδοχών εργαζομένων κάτω από την παραγωγικότητα.

Για να δοθεί μία αίσθηση της σημασίας των ελλειμμάτων αυτών με μορφή που να αντιστοιχεί στα σημερινά δεδομένα (ΑΕΠ, δαπάνες) παρουσιάζουμε στον Πίνακα 1 τα απόλυτα ποσά των ελλειμμάτων της κοινωνικής ασφάλισης που θα είχαμε, αν σήμερα (το 2000) ήμασταν αντιμέτωποι με την πραγματικότητα που θα διαμορφωθεί τα χρόνια που αναφέρονται στον Πίνακα αυτό.

Πίνακας 1
Κρατικές δαπάνες για τη χρηματοδότηση συντάξεων το 2000
με την υπόθεση ότι θα είχαμε τα ελλείμματα που προβλέπεται
να προκύψουν μελλοντικά (τρισεκ. δρχ.)

Έτος	Κεντρική Παραδοχή
2000	2.0
2005	1.7
2010	1.7
2015	2.1
2020	2.8
2025	3.7
2030	4.5
2035	5.4
2040	6.3
2045	6.7
2050	6.8

- Η συγκεκριμένη επεξεργασία των πρωτογενών στοιχείων έχει ως σκοπό την παρουσίαση του μελλοντικού μεγέθους του προβλήματος με σημερινούς όρους

Για παράδειγμα το έλλειμμα του 2000 αντί 2.0 τρισεκ. δρχ. θα ήταν:

- 2.8 τρισεκ. δρχ. αν συζητούσαμε με τις εξελίξεις του 2020
- 3.7 τρισεκ. δρχ., αν αντίστοιχα συζητούμε με τις εξελίξεις το 2025
- 5.4 τρισεκ. δρχ. (με αναφορά το 2035)

Στον Πίνακα 2 εμφανίζονται τα % του ΑΕΠ που θεωρητικά θα αντιπροσωπεύουν συντάξεις είτε με το σημερινό έλλειμμα ως έχει, είτε με παρεμβάσεις ή εξελίξεις (ηλικία, τρόπος υπολογισμού, ανεργία, απασχόληση, δημογραφικά) που αναλύονται.

Με σχεδόν κανένα σενάριο πολιτικής δεν καθίσταται εφικτό να διασφαλιστεί η διατήρηση του ελλείμματος της κοινωνικής ασφάλισης στα σημερινά επίπεδα. Εξαιρέση αποκτά το σενάριο του Πίνακα 2 που αναφέρεται στη δραστική αύξηση των ορίων ηλικίας και στη δραστική μείωση του ύψους αναπλήρωσης.

Πίνακας 2.

Κρατικές Δαπάνες Συντάξεων ως % του ΑΕΠ (σε σταθερές τιμές 2000)

	Κεντρική Παραδοχή Πληθυσμού	Παραδοχή Πληθυσμού 1 ¹	Παραδοχή Πληθυσμού 2 ²	Ηλικία Συνταξ/σης τα 67 έτη ³	Συντάξεις Βάσει των Παραδοχών 60%/35 ⁴	Συντάξεις Βάσει του Μέσου Μισθού ⁵	Σωρευτικές Επιδράσεις Τεσσάρων Εναλλακτικών Σεναρίων / Παραδοχών			
							A ⁶	B ⁷	Γ ⁸	Δ ⁹
2000	4,8	4,8	4,8	4,8			A ⁶	B ⁷	Γ ⁸	Δ ⁹
2005	4,3	4,3	4,3	4,3	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8
2010	4,3	4,3	4,3	4,1	4,3	4,3	4,3	4,1	3,6	4,7
2015	5,3	5,1	5,3	4,0	5,1	5,3	4,1	3,4	2,9	5,1
2020	6,9	6,8	7,0	5,0	6,6	6,8	3,9	1,6	3,4	6,5
2025	9,1	8,7	9,2	7,2	8,5	8,8	4,6	0,7	4,7	8,7
2030	11,1	10,0	11,4	8,6	10,3	9,5	6,3	1,8	6,5	11,3
2035	13,3	11,1	14,0	10,4	12,3	12,4	7,1	3,1	8,2	13,4
2040	15,4	11,8	16,9	12,1	14,5	14,1	8,1	4,8	9,5	16,0
2045	16,6	11,8	19,0	13,0	15,8	15,1	8,1	6,5	10,4	18,9
2050	16,8	10,8	20,4	13,2	16,2	14,6	7,3	7,7	10,4	21,3
							6,1	8,3	9,3	23,0

¹ Αντιστοιχεί στην Πληθυσμιακή Προβολή 1 (ΠΠ1=χαμηλότερο προσδόκιμο ζωής και υψηλότερη γεννητικότητα)

² Αντιστοιχεί στην Πληθυσμιακή Προβολή 2 (ΠΠ2=υψηλότερο προσδόκιμο ζωής και χαμηλότερη γεννητικότητα)

³ Ισχύει για τον καθένα που είναι στην ηλικία κάτω των 50 το 2001.

⁴ Ισχύει για όλους τους ασφαλισμένους για την περίοδο μετά το 2001.

⁵ Πρόκειται για το μέσο μισθό στο σύνολο του χρόνου των εισφορών βάσει της αναπροσαρμογής των αποδοχών μέχρι την περίοδο της συνταξιοδότησης.

⁶ Το σενάριο αυτό περιλαμβάνει τις εξής παραδοχές: α) όριο συνταξιοδότησης τα 67, β) ποσοστό αναπλήρωσης σύνταξης 40% και γ) σύνταξη βάσει της περιόδου ασφαλιστικής συνεισφοράς και αναπροσαρμογή βάσει των αποδοχών.

⁷ Το σενάριο αυτό περιλαμβάνει τις εξής παραδοχές: α) όριο συνταξιοδότησης τα 70, β) ποσοστό αναπλήρωσης ίσο με εκείνο των νεοεισερχόμενων μετά το 1992 και γ) σύνταξη βάσει του συνόλου του εργάσιμου χρόνου και αναπροσαρμογή βάσει των αποδοχών.

⁸ Το σενάριο αυτό περιλαμβάνει τις εξής παραδοχές: Δημογραφική (την ΠΠ1), Αγορά εργασίας (υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης), Ανεργία (5%), Αύξηση πραγματικών αποδοχών (2% ετησίως).

⁹ Το σενάριο αυτό περιλαμβάνει τις εξής παραδοχές: Δημογραφική (την ΠΠ2), Αγορά εργασίας (χαμηλότερο ποσοστό απασχόλησης), Ανεργία (τρέχουσα), Αύξηση πραγματικών αποδοχών (1,5% ετησίως).

Στον Πίνακα 3 δίνονται οι αυξήσεις των ελλειμμάτων (ως % του ΑΕΠ) ανάλογα με τις επιλογές και υποθέσεις που έχουν γίνει στον Πίνακα 2.

Πίνακας 3
Μεταβολές Ελλείμματος Ασφαλιστικού Συστήματος σε σχέση με 2000.
Θετικό πρόσημο σημαίνει επιδείνωση (ποσοστιαίες μονάδες ΑΕΠ)

	Κεντρικό Σενάριο	Αύξηση Ηλικίας στα 67	Αναπλήρωση 60% στα 35 έτη	Υπολογισμός Σύνταξης Με 10ετία	Σωρευτικές εξελίξεις*	
					Αισιόδοξη	Απαισιόδοξη
2015	0,6	-0,8	0,3	0,5	-1,4	1,7
2020	2,1	0,2	1,8	2,0	-0,1	3,9
2025	4,3	2,4	3,7	4,0	1,7	6,5
2030	6,3	3,8	5,5	4,7	3,4	8,6
2035	8,5	5,6	7,5	7,6	4,7	11,2

- Σωρευτική επίδραση περισσότερων παραγόντων σε αισιόδοξη (Α) η απαισιόδοξη (Β) παραλλαγή

Η δυναμική του συστήματος δείχνει τα εξής:

α) Οι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν πιο ουσιαστικά την συγκράτηση της ελλειμματικότητας είναι οι ηλικίες σύνταξης, το ποσοστό αύξησης σε σχέση με τον πληθωρισμό και την παραγωγικότητα και ιδιαίτερα ευνοϊκές εξελίξεις στα επίπεδα απασχόλησης και ανεργίας.

β) Άλλοι παράγοντες ασκούν πιο περιορισμένη επίδραση, ιδιαίτερα στο χρόνο μέχρι το 2020.

γ) Αν οι εξελίξεις δεν συντελεστούν με το αισιόδοξο αλλά με το απαισιόδοξο συνδυασμό, το αποτέλεσμα δεν θα είναι απλώς ιδιαίτερα αρνητικό. Θα είναι εκρηκτικό. Αυτό βάζει το πολιτικό ερώτημα σε ποια έκταση θα δοθεί βάρος στο ενδεχόμενο να υπάρξει πράγματι μια τέτοια εξέλιξη, έστω και σε πιο ήπια εκδοχή.

δ) Με βάση το 'κεντρικό σενάριο' οι εκτιμήσεις για το ποσό του ελλείμματος αυξάνουν (σε σταθερές τιμές) από 1,3 τρισεκ. δρχ. το 2000 σε 1,7 τρισεκ. δρχ. το 2010, σε 3,9 τρισεκ. δρχ. το 2020 και σε 7,8 τρισεκ. δρχ. το 2030.

6. Ερωτήματα - Προβληματισμοί για τη Χάραξη Πολιτικής Ασφαλιστικής Μεταρρύθμισης

Το ασφαλιστικό πρόβλημα δεν προσδιορίζεται μονόπλευρα από οικονομικές παραμέτρους. Οι κοινωνικές διαστάσεις του είναι εξίσου σημαντικές. Όσο λανθασμένη θα ήταν μια απάντηση που θα στηριζόταν αποκλειστικά σε οικονομικές ισορροπίες παραβλέποντας το κοινωνικό στοιχείο, άλλο τόσο λανθασμένη θα ήταν μια απάντηση με αποκλειστική κοινωνική αναφορά που θα παρέβλεπε τους οικονομικούς καταναγκασμούς. Μια τρίτη διάσταση είναι, όπως αναφέρθηκε, η δημογραφική, που ανατρέπει ισορροπίες του συστήματος, όπως ίσχυσαν για αρκετές δεκαετίες.

Με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε, ο επιτακτικός χαρακτήρας της αναζήτησης βιώσιμων και μακροχρόνιων λύσεων στο ασφαλιστικό πρόβλημα οφείλεται σε πολλούς λόγους, από τους οποίους αναφέρονται οι εξής:

- α) Η ηθική και δίκαιη απαίτηση να μην φορτωθούν οι μέλλουσες και οι σημερινές γενεές εργαζομένων με το δυσβάσταχτο βάρος διατήρησης των παροχών του μη ενεργού πληθυσμού, δηλαδή των μελλοντικών και των σημερινών συνταξιούχων.
- β) Η ανάγκη, να μην καταλήξει μελλοντικά το ασφαλιστικό σύστημα σε τροχοπέδη της ανάπτυξης, ή σε παράγοντα δημοσιονομικής και μακροοικονομικής αστάθειας ή σε Προκρούστη κάθε άλλης κοινωνικής πολιτικής.
- γ) Η αναγκαιότητα, τα ασφαλιστικά ελλείμματα και ο τρόπος κάλυψής τους να μην συνεπάγονται αρνητικές επιδράσεις στην απασχόληση και στην ανεργία μέσω μιας επιβράδυνσης της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης.
- δ) Η σημασία της ασφαλιστικής μεταρρύθμισης ως εργαλείου πολιτικής ενάντια στη φτώχεια και τον αποκλεισμό.
- ε) Η ανάγκη να κυριαρχεί όχι μόνο κοινωνική δικαιοσύνη αλλά και κοινωνικός ορθολογισμός στη σχέση «σημερινή επιβάρυνση - μελλοντικά οφέλη» του ασφαλισμένου.

στ) Η ανάγκη να ισχύει η αλληλεγγύη των γενεών, με βάση όμως τα δεδομένα που αντιμετωπίζει η κάθε γενεά στην πραγματικότητα, και όχι με βάση δεδομένα που έχουν ξεπεραστεί και είναι πια ανύπιαρκα και

ζ) Η ανάγκη να ισχύσει η αρχή της κοινωνικής αλληλεγγύης και στο εσωτερικό των γενεών.

Στόχος της πολιτικής μας είναι η εξεύρεση λύσης, η οποία:

- Θα είναι οικονομικά εφικτή.
- Θα εκφράζει την κοινωνική ευαισθησία απέναντι σ' ένα τμήμα της κοινωνίας που βρίσκεται σε αδύναμη θέση, χωρίς να έρχεται σε σύγκρουση με τις γενεές που θα στηρίζουν με το εισόδημά τους την αναδιανομή αυτή.
- Θα λαμβάνει υπόψη την ιδιαίτερα λεπτή σχέση που υπάρχει μεταξύ ασφαλιστικού συστήματος, επίδρασής του στην ανάπτυξη, την απασχόληση – ανεργία και γενικά τους μηχανισμούς που επιτρέπουν συνεχή αύξηση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης – σύγκλισης.

Με δεδομένο ότι ήδη το έλλειμμα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης είναι υπαρκτό, και ότι η διόγκωσή του θα ανατρέψει κρίσιμες ισορροπίες που η κοινωνία με υψηλό κόστος μόλις πρόσφατα προσέγγισε, η λύση που αναζητείται, κινείται στο όριο της σημερινής σχέσης ελλείμματος/ΑΕΠ. Το έλλειμμα αυτό κρίθηκε ότι αποτελεί το μέγιστο όριο που αντέχει να χρηματοδοτήσει ο κρατικός προϋπολογισμός χωρίς να προσφύγει σε περικοπές υφιστάμενων δαπανών σε άλλους τομείς. Υπέρβαση επίσης της σημερινής ελλειμματικότητας θεωρητικά θα μπορούσε να είναι μια επιλογή, όχι βεβαίως μεγάλης διάρκειας, που θα είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των αναπτυξιακών ρυθμών, και χαμηλότερα εισοδήματα και απασχόληση σε σχέση με τις προβλέψεις. Έμμεσα συνεπώς, θα οδηγούσε σε χαμηλότερους μισθούς, εισφορές και συντάξεις.

Οι όποιες αλλαγές αποφασισθούν πρέπει να στοχεύουν στην εξασφάλιση επάρκειας της μακροχρόνιας χρηματοδότησης του ασφαλιστικού συστήματος, σε χρονικό ορίζοντα τουλάχιστον 30 ετών, στο δραστικό περιορισμό του αριθμού των ασφαλιστικών οργανισμών, την άρση της πολυνομίας, και την άμβλυνση των ανισοτήτων μεταξύ των ασφαλισμένων.

Να στοχεύουν δηλαδή σε ένα βιώσιμο, περισσότερο δίκαιο και με καλύτερη οργανωτική δομή και λειτουργία ασφαλιστικό σύστημα.

Οι αλλαγές είναι επί πλέον **επιβεβλημένες** και εξ αιτίας του **μεγέθους των οικονομικών** του συστήματος, που εάν αφεθούν να εξελιχθούν όπως μέχρι σήμερα θα επηρεάσουν δυσμενώς τα μακροοικονομικά μεγέθη και συνεπώς την ίδια εξέλιξη της οικονομίας της χώρας, στα επόμενα χρόνια.

Αυτονόητο είναι ότι η ασφαλιστική μεταρρύθμιση πρέπει να λαμβάνει υπ' όψη της τη διεθνή εμπειρία και την ασφαλιστική, κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα της χώρας.

Οι ρυθμίσεις που θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν ότι το ασφαλιστικό σύστημα δεν θα επιδεινώσει τον ήδη ελλειμματικό χαρακτήρα του, θεωρητικά, μπορούν να αναζητηθούν στις εξής παρεμβάσεις:

- Αύξηση εισφορών και αύξηση εσόδων μέσω σύλληψης της εισφοροδιαφυγής.
- Αύξηση φορολογίας.
- Περιορισμός του αριθμού των δικαιούχων συντάξεων ως αποτέλεσμα της αύξησης της ηλικίας συνταξιοδότησης και της παροχής κινήτρων παραμονής στην εργασία.
- Αυξήσεις συντάξεων σε ύψος που να διατηρείται σταθερή η πραγματική αξία της σύνταξης χωρίς περαιτέρω βελτίωση.
- Αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των πόρων που διατίθενται για κοινωνική ασφάλιση.
- Προσαρμογή παροχών – συντάξεων στις εισφορές.
- Μείωση δαπανών με ορθολογικότερη λειτουργία των ταμείων.

Η αύξηση των παραγωγικών ηλικιών δεν επηρεάζεται σοβαρά με μέτρα πολιτικής, ενώ για τη μετανάστευση γίνεται η υπόθεση ότι με 30 χιλ. νέους μετανάστες το χρόνο, εξαντλείται η «απορροφητικότητα» της οικονομίας και κοινωνίας.

Στο εσωτερικό των παραπάνω επιλογών είναι ανάγκη να δει κανείς και τη λειτουργία της «αρχής της αλληλεγγύης».

Η «αρχή της αλληλεγγύης» αφορά περισσότερες κοινωνικές κατηγορίες, όπως:

- α) Όσους αντλούν εισόδημα από την παραγωγή και όσους δεν μετέχουν στην παραγωγή γιατί συνταξιοδοτήθηκαν.
- β) Όσους μετέχουν στην παραγωγή και ευημερούν, και όσους δεν μετέχουν στην παραγωγή και ευημερούν (λόγω ύψους σύνταξης, και άλλων πηγών εισοδήματος).
- γ) Όσους είναι συνταξιούχοι και ευημερούν (λόγω ύψους σύνταξης και άλλων πηγών εισοδήματος) και όσους επίσης είναι συνταξιούχοι αλλά δεν ευημερούν.

Τα προβλήματα στις επιλογές

A. Αύξηση εισφορών – εσόδων

α) Ασφαλιστικές εισφορές

Οι εισφορές στην κοινωνική ασφάλιση αυξήθηκαν το 1992 και κινούνται σήμερα σε αρκετά υψηλά επίπεδα σε σύγκριση με άλλες χώρες της Ε.Ε. Μια περαιτέρω αύξησή τους θα έπληττε την αδύναμη ανταγωνιστική παραγωγή της οικονομίας και συνεπώς την ανάπτυξη, τα εισοδήματα και την απασχόληση.

Ειδικότερα μειονεκτήματα μιας αύξησης των εισφορών είναι και τα εξής:

- Ενισχύει το κίνητρο για εισφοροδιαφυγή στη μια από τις δύο πλευρές (εργοδότες, εργαζόμενους) ή και στις δύο.
- Δημιουργεί κίνητρο για προώθηση της υποκατάστασης εργασίας από κεφαλαιουχικό εξοπλισμό και τεχνολογία, μια τάση δηλαδή που ήδη έχει μια ισχυρή δυναμική. Με τον τρόπο αυτό επικεντρώνει το βάρος της κοινωνικής αλληλεγγύης για τους συνταξιούχους στους ίδιους τους εργαζόμενους και στους φορείς παραγωγικής δραστηριότητας που χρησιμοποιούν εργαζόμενους και ευνοεί όλους όσους αξιοποιούν μορφές τεχνολογικής προόδου που λειτουργούν με όλο και λιγότερες ανάγκες σε ανθρώπινη εργασία.

- Μειώνει το διαθέσιμο εισόδημα των εργαζόμενων.

β) Εισφοροδιαφυγή

Η εισφοροδιαφυγή αποτελεί παράγοντα με σοβαρές επιπτώσεις για τα έσοδα του ασφαλιστικού συστήματος. Η έκτασή της προσδιορίζεται κυρίως από τους εξής παράγοντες:

- Τη σοβαρότητα της επιχειρησιακής οργάνωσης. Μικρομεσαίες ή μικρές δραστηριότητες, μικρές μονάδες ελεύθερων επαγγελματιών, παραγωγικές μονάδες χαμηλού επιπέδου οργάνωσης, τείνουν να έχουν πολύ μεγαλύτερη τάση εισφοροδιαφυγής απ' ότι οι μεγάλες, οργανωμένες επιχειρήσεις. Στις περιπτώσεις αυτές ασκείται πίεση ή ίσως και παρέχονται κάποια κίνητρα από τον εργοδότη προς τον εργαζόμενο για αδήλωτη εργασία.
- Το ισχύον σύστημα ασφάλισης που με 4.500 ημερομίσθια (εργασία περίπου 15 ετών) εξασφαλίζει την κατώτατη σύνταξη του ΙΚΑ, που υπερκαλύπτει το οργανικό ποσό της σύνταξης με 7.000 ημερομίσθια ακόμα και έως 10.000 ημερομίσθια για κατηγορίες χαμηλόμισθων εργαζομένων. Αυτό οδηγεί πολλούς εργαζόμενους να επιλέγουν ηθελημένα και σε συνεννόηση με τον εργοδότη, να μην ασφαλιζονται όταν συμπληρώνουν τα 4.500 ημερομίσθια. Το καθεστώς αυτό αποτελεί μείζονα παράγοντα εισφοροδιαφυγής.

γ) Άλλες εισφορές

Πέρα και μαζί με τις ασφαλιστικές εισφορές, εργαζόμενοι και εργοδότες καταβάλλουν εισφορές σε διάφορους λογαριασμούς για ειδικούς σκοπούς.

Ειδικότερα, οι γενικές και ειδικές ασφαλιστικές εισφορές έχουν ως εξής:

- Εργοδότες 18,48%
- Εργαζόμενοι 13,12%

Σε αυτές προστίθενται όμως εισφορές που έχουν θεσπιστεί κατά καιρούς για διάφορους σκοπούς (στράτευση, ανεργία, ΛΑΕΚ, Εργατική Εστία, Εργατική Κατοικία κ.α.) και φτάνουν περίπου στο 33% των παραπάνω εισφορών. Δηλαδή,

- Εργοδότες 6,53%
- Εργαζόμενοι 3,68%

Ένα τμήμα των εισφορών αυτών θα ήταν δυνατό να ενισχύσει προοδευτικά την κοινωνική αλληλεγγύη μέσω του συνταξιοδοτικού συστήματος, καθώς οι σκοποί για τους οποίους θεσπίστηκε έχουν χάσει σημαντικά τη σημασία τους στη διάρκεια του χρόνου.

Μια τέτοια επιλογή θα είχε τα ακόλουθα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα:

- Ενίσχυση της χρηματοοικονομικής βάσης του ασφαλιστικού συστήματος χωρίς πρόσθετη επιβάρυνση της κοινωνίας και χωρίς μείωση της ανταγωνιστικότητας.
- Περιορισμός πόρων για άλλες δραστηριότητες, που συχνά όμως από πλευρά προτεραιότητας είναι κάτω από την προτεραιότητα της διασφάλισης ικανοποιητικής σύνταξης.
- Πρέπει να σημειωθεί, ότι η όποια αύξηση (και όχι απλώς ανακατανομή) εισφορών υπέρ του ασφαλιστικού συστήματος ισοδυναμεί με αύξηση φορολογίας, και διαφορές υπάρχουν μόνο στο μέτρο που πρόσθετη φορολογία και εισφορές καταβάλλονται από διαφορετικά κοινωνικά – εισοδηματικά στρώματα.

B. Αύξηση φορολογίας – Άλλες πηγές δημοσίων εσόδων

Ειδικοί φόροι με όλα τα μειονεκτήματα μιας αύξησης της φορολογίας μπορούν να πάρουν τρεις μορφές, σε περίπτωση που δεν επιλέγονται άλλα εργαλεία :

- α) Ο αναπροσανατολισμός των κοινωνικών πόρων που αναφέρθηκαν προηγουμένως.
- β) Μια γενικότερη αναμόρφωση υφισταμένων εισφορών.

Στο σημερινό καθεστώς ισχύουν μια σειρά από εισφορές εργοδοτών και εργαζομένων για εξειδικευμένους στόχους, που καταβάλλονται μαζί με τις ασφαλιστικές εισφορές. Οι στόχοι αυτοί, χωρίς να παραβλέπεται η σημασία τους, έχουν πάντως σήμερα (και πολύ περισσότερο στο μέλλον) μικρότερη βαρύτητα απ' ότι όταν θεσπίστηκαν.

Γενικότερα, οι πρόσθετες αυτές εισφορές επιβαρύνουν το κόστος και την ανταγωνιστικότητα των παραγωγικών δραστηριοτήτων που προσλαμβάνουν εργαζόμενους και αφήνουν εντελώς εκτός τις λοιπές δραστηριότητες.

Ένα μήμα αυτών των ειδικών εισφορών μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ενίσχυση του ασφαλιστικού συστήματος. Έτσι ούτε αυξήσεις στις ασφαλιστικές εισφορές απαιτείται, ούτε η ανταγωνιστικότητα επηρεάζεται, και η κοινωνική σημασία του στόχου που θα καλύπτουν είναι μεγαλύτερη από τους σκοπούς που εξυπηρετούσαν στο παρελθόν.

γ) Θέσπιση ειδικής γενικευμένης εισφοράς κοινωνικής αλληλεγγύης στα εισοδήματα φυσικών προσώπων και στα κέρδη επιχειρήσεων και επαγγελματιών.

Εναλλακτικά, θα μπορούσε να πάρει τη μορφή περιβαλλοντικού φόρου, που όμως έχει το μειονέκτημα ότι αφορά μόνο την εγχώρια παραγωγή, μπορεί να έχει πληθωριστικές επιδράσεις σε διάφορες παραγωγικές δραστηριότητες, και η βάση του είναι πολύ πιο στενή απ' ότι μιας γενικευμένης εισφοράς.

Γ. Περιορισμός του αριθμού των δικαιούχων συντάξεων

Ο περιορισμός μπορεί να επιτευχθεί με τους ακόλουθους τρόπους:

- Με την αύξηση των γενικών ορίων ηλικίας για συνταξιοδότηση.
- Με τη διατήρηση αμετάβλητων των γενικών ορίων ηλικίας, αλλά με τη σταδιακή αύξηση των ορίων ηλικίας των κατηγοριών εκείνων που συνταξιοδοτούνται σήμερα με χαμηλότερα όρια ηλικίας σε σχέση με τους λοιπούς εργαζόμενους.
- Με κίνητρα για παραμονή στην εργασία.
- Με αντικίνητρα για την πρόωρη συνταξιοδότηση.

Η ηλικία συνταξιοδότησης αποτελεί παράγοντα με πολύ σημαντική επίδραση στα οικονομικά του συστήματος.

Οι πιθανές λύσεις μπορούν να είναι οι εξής:

- Σταδιακή αύξηση των ορίων ηλικίας από τα 65 στα 67 χρόνια (ανάλογη αύξηση και για τις γυναίκες).

- Σταδιακή αύξηση των ορίων ηλικίας για όσους συνταξιοδοτούνται σε χαμηλότερες ηλικίες ώστε να φτάσουν τα γενικά όρια, με πολύ περιορισμένες εξαιρέσεις για ειδικές κατηγορίες εργαζομένων.
- Αντικίνητρα στην πρακτική πολλών επιχειρήσεων να προχωρούν σε εθελούσια απομάκρυνση του προσωπικού σε ηλικίες που είναι χαμηλότερες από το όριο ηλικίας για συνταξιοδότηση.
- Κίνητρα στον εργαζόμενο να παρατείνει με δική του επιλογή την παραμονή του στην εργασία.

Δ. Διατήρηση σταθερής της αγοραστικής αξίας των συντάξεων

Η επιλογή αυτή έχει το σοβαρό μειονέκτημα, ότι δεν μεταφέρει τίποτα από την αύξηση της παραγωγικότητας στους συνταξιούχους με αποτέλεσμα τη διεύρυνση του χάσματος στο εισοδηματικό επίπεδο μεταξύ εργαζομένων – συνταξιούχων, που οδηγεί σε φαινόμενα μεγαλύτερης σχετικής φτώχειας, ανεξάρτητα από το ότι το επίπεδο διαβίωσης των συνταξιούχων παραμένει σταθερό. Ένα τέτοιο ενδεχόμενο θεωρούμε ότι δεν πρέπει να είναι αποδεκτό.

Ε. Αποτελεσματικότερη Αξιοποίηση των Πόρων των Ταμείων

Το θέμα αυτό έχει τρεις τουλάχιστον κρίσιμες διαστάσεις:

Η πρώτη διάσταση αφορά την αξιοποίηση των αποδόσεων που αποδίδουν διάφορες τοποθετήσεις με διαφορετικό κίνδυνο, ρευστότητα, κ.λ.π. Η εικόνα αυτή θα συμπληρωθεί και με το άνοιγμα της αγοράς σε ευρωπαϊκό επίπεδο σε λίγα χρόνια (γύρω στο 2005), που θα επιτρέπει στους φορείς που επιθυμούν, να επιλέγουν ένα πολύ ευρύτερο φάσμα συνδυασμών απόδοσης – κινδύνου από ότι οι φορείς που παραμένουν προσηλωμένοι σε παραδοσιακά σχήματα αξιοποίησης των πόρων τους.

Η δεύτερη διάσταση έχει να κάνει με την εισαγωγή στοιχείων του κεφαλαιοποιητικού συστήματος στο ασφαλιστικό.

Το κεφαλαιοποιητικό σύστημα έχει τα εξής πλεονεκτήματα:

- Εξασφαλίζει, κάτω από ένα σύστημα επαρκούς κρατικής εποπτείας, αποδόσεις ιδιωτικής λειτουργίας, που συνήθως είναι υψηλότερες από αυτές που παράγει το γραφειοκρατικό, δυσκίνητο δημόσιο σύστημα.

- Ανταποκρίνεται στην ανάγκη αίσθησης του ασφαλισμένου ότι από τα χρήματα που καταθέτει για την ασφάλιση, τουλάχιστον ένα τμήμα αφορά τη 'δική του' σύνταξη και όχι των άλλων συνταξιούχων.
- Λειτουργεί συνδυαζόμενη με κίνητρα και άλλες ρυθμίσεις αποτρεπτικά για την εισφοροδιαφυγή του εργαζόμενου.

Η **τρίτη διάσταση** συνδέεται με την ανάγκη επαγγελματικής διαχείρισης των διαθεσίμων των Ταμείων αντί της διάσπαρτης διαχείρισης που φαίνεται να χαρακτηρίζει το σημερινό σύστημα.

ΣΤ. Προσαρμογή παροχών - συντάξεων

Η επιλογή αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία στις περιπτώσεις όπου ο τρόπος υπολογισμού της σύνταξης είναι αναντίστοιχος με το μακροχρόνιο επίπεδο αμοιβής του εργαζόμενου, ειδικά στις περιπτώσεις όπου οι συντάξεις συνολικά αγγίζουν ή ξεπερνούν το 100% του εισοδήματος από την εργασία (εκτός αν προκύπτουν από κεφαλαιοποιητική λειτουργία).

Επίσης αποκτά ιδιαίτερη σημασία στις περιπτώσεις άνισης μεταχείρισης, όπως ισχύει μεταξύ ασφαλισμένων πριν και μετά το 1993.

Σε ένα διανεμητικό σύστημα, οι παροχές δεν μπορεί παρά να σχετίζονται με τις εισφορές στο σύστημα, εκτός από την κρατική συμβολή για λόγους καταπολέμησης της φτώχειας και του αποκλεισμού στις ομάδες εκείνες που πραγματικά δεν κατάφεραν για αντικειμενικούς λόγους να δημιουργήσουν όρους ικανοποιητικής συνταξιοδότησής τους.

Ζ. Ορθολογικότερη Οργάνωση του Ασφαλιστικού Συστήματος

Η **πολυδιάσπαση** και ο **κατακερματισμός** του ασφαλιστικού συστήματος στη χώρα μας είναι τόσο οριζόντιος (δηλαδή μεταξύ διαφορετικών επαγγελματικών ομάδων του πληθυσμού) όσο και κάθετος (δηλαδή στο εσωτερικό της ίδιας επαγγελματικής ομάδας).

Σε μια προσπάθεια παράκαμψης του εισοδηματικού περιορισμού δημιουργήθηκε μια πληθώρα ανεξάρτητων ταμείων, κλάδων στο εσωτερικό φορέων κύριας ασφάλισης, ή ειδικών λογαριασμών με σκοπό την παροχή

επικουρικής σύνταξης, εφάπαξ, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, προστασίας από τον κίνδυνο της ανεργίας κ.λ.π.

Ως συνέπεια, αυτό που ονομάζουμε κοινωνικό-ασφαλιστικό σύστημα της χώρας, αποτελείται σήμερα από 94 ταμεία που εποπτεύονται από τη Γ.Γ.Κ.Α.

Αν συνυπολογίσουμε και τους ειδικούς λογαριασμούς για την καταβολή εφάπαξ που έχουν συσταθεί στα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 103/75, και τα ταμεία και φορείς ασφάλισης που εποπτεύονται από 4 διαφορετικά υπουργεία, ο αριθμός τους είναι ακόμα μεγαλύτερος.

Η πολλαπλότητα των φορέων που συγκροτούν την ελληνική κοινωνικο-ασφαλιστική πραγματικότητα, σε συνδυασμό με τις διαφορετικές προϋποθέσεις συνταξιοδότησης και τις διαφορετικές παροχές, επιδρούν αρνητικά στην αγορά εργασίας και δυσκολεύουν την κινητικότητα των εργαζομένων, ιδιαίτερα σήμερα που η μετάβαση σε μια κοινωνία της γνώσης απαιτεί μεγαλύτερη ευελιξία στην αγορά εργασίας.

Τα προβλήματα επιδεινώνονται από την **πολυπλοκότητα της νομοθεσίας** που διέπει την κοινωνική ασφάλιση.

Η διαφοροποίηση της ανταποδοτικότητας εισφορών – παροχών, που ισχύει σε διαφορετικές ομάδες ασφαλισμένων **παραβιάζει τις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης.**

Το πρόβλημα των εσωτερικών αντιφάσεων και ανισοτήτων του συστήματος επιδεινώθηκε περαιτέρω μετά τη μεταρρύθμιση του 1992, καθώς μεταξύ των βασικών επιλογών που προκρίθηκαν με το Ν. 2084/92 ήταν η καθιέρωση ανισότιμης μεταχείρισης μεταξύ των ασφαλισμένων προ και μετά την 31/12/1992.

Έτσι, ενώ οι παλαιότερες γενιές ασφαλισμένων διατήρησαν με κάποιες μεταβολές το ίδιο καθεστώς συνταξιοδότησης, για τις νεώτερες γενιές θεσπίστηκαν αυστηρότεροι κανόνες τόσο ως προς το ύψος των εισφορών όσο - και κυρίως - ως προς τις προϋποθέσεις και τον τρόπο υπολογισμού των συντάξεων.

Κατ' αυτόν τον τρόπο πλήττεται η αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών, δεδομένου ότι διαφοροποιούνται ουσιαστικά οι προϋποθέσεις των συνταξιοδοτικών παροχών μεταξύ παλαιών και νέων ασφαλισμένων και μάλιστα σε βάρος εκείνων οι οποίοι, την ίδια στιγμή, καλούνται να επωμιστούν το μεγαλύτερο βάρος χρηματοδότησης των συντάξεων.

Συνολικά, η οργανωτική διάρθρωση του ασφαλιστικού μας συστήματος διέπεται μεν από πολλούς νόμους, αλλά στην ουσία δεν υπακούει σε καμιά γενική αρχή δικαίου, ενώ παραβιάζει την κοινωνική αλληλεγγύη και την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών, δημιουργεί δυσλειτουργίες και στρεβλώσεις στην αγορά εργασίας και αποτελεί βασικό συστατικό στοιχείο της παθογένειας του συστήματος.

Η ύπαρξη μεγάλου αριθμού ασφαλιστικών οργανισμών με ετερόκλητο καθεστώς, όρους συνταξιοδότησης και διοικητικούς μηχανισμούς έχει πολλαπλά μειονεκτήματα.

- Διατηρεί άνισες συνθήκες στους **κανόνες** συνταξιοδότησης.
- Έχει υψηλό διοικητικό κόστος λειτουργίας.
- Παρεμποδίζει την κινητικότητα των εργαζομένων από ένα τομέα παραγωγής σε άλλο, ακόμα και από μια επιχείρηση σε άλλη επιχείρηση του ίδιου τομέα.
- Καθιστά πολλά από τα Ταμεία ελλειμματικά και δυσχεραίνει έτσι τη συγκώνευσή τους με άλλα οικονομικά ισχυρότερα Ταμεία. Σε αυτές τις περιπτώσεις, όσες συγκωνεύσεις επιχειρούνται είναι επώδυνες για τους ασφαλισμένους τους.

7. Η Πρόταση των Μελετητών

Οι μελετητές αναλύουν την επίδραση που μπορεί να έχει η μεταβολή παραμέτρων του σημερινού συστήματος πάνω στα ελλείμματα. Κάνουν επίσης εκτιμήσεις για την επίδραση που θα έχουν συνδυασμοί περισσότερων αλλαγών στο σύστημα.

Ειδικότερα, οι εκτιμήσεις που οδηγούν στη μικρότερη διόγκωση του ελλείμματος προϋποθέτουν τα εξής:

- Αύξηση του ορίου ηλικίας στα 70 χρόνια για κάθε ασφαλισμένο που είναι κάτω των 50 ετών.
- Ποσοστό αναπλήρωσης 40% μετά από 35 χρόνια ασφαλιστικού βίου.
- Πολιτική αύξησης συντάξεων με βάση τον ετήσιο πληθωρισμό (διατήρηση σταθερής πραγματικής σύνταξης).

Οι συνδυασμοί αλλαγών που οδηγούν στο χαμηλότερο έλλειμμα είναι κατά σειρά αποτελέσματος οι εξής:

Συνδυασμός 1

- Αύξηση ορίου ηλικίας στα 67 χρόνια.
- Ποσοστό αναπλήρωσης 40%.
- Υπολογισμός σύνταξης βάσει των συντάξιμων αποδοχών αναπροσαρμοσμένων καθ' όλη τη διάρκεια του ασφαλιστικού βίου.

Συνδυασμός 2

- Αύξηση ορίου ηλικίας στα 70 χρόνια.
- Αλλαγή του ποσοστού αναπλήρωσης όσων υπάγονται στο καθεστώς προ του 1993 με τρόπο ώστε η σύνταξή τους για το τμήμα από την ισχύ της μεταρρύθμισης και μετά να υπολογίζεται σύμφωνα με τους κανόνες του Ν. 2084/92.)

- Υπολογισμός σύνταξης βάσει συντάξιμων αποδοχών αναπροσαρμοσμένων ολόκληρου του ασφαλιστικού βίου.

Οι επιδράσεις στο έλλειμμα παρουσιάζονται στον Πίνακα 2.

Την ισχυρότερη επίδραση έχει ο 'Συνδυασμός 1', αλλά και με αυτόν το έλλειμμα αυξάνει σταδιακά κατά 3.3 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ (1,3 τρισεκ. δρχ. σε σημερινούς όρους) μετά το 2035 για να μειωθεί αργότερα.

Οι μελετητές προτείνουν επίσης ένα εναλλακτικό σενάριο που συνεπάγεται ριζικές (διαρθρωτικές) αλλαγές στην κοινωνική ασφάλιση. Η πρότασή τους έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

- Εισαγωγή μιας ενιαίας σύνταξης για όλους, που θα είναι ανάλογη με την περίοδο ασφάλισης, αλλά όχι και με τους μισθούς. Αυτή θα μπορούσε να συνδυάζεται με μια σύνταξη που θα σχετίζεται με ένα μειωμένο επίπεδο αποδοχών, παρόμοια με αυτήν που προβλέπεται από το σημερινό καθεστώς (60 χιλ. δρχ./μήνα), είτε θα συνδυαζόταν με κάποιες από τις παραμετρικές αλλαγές που αναλύθηκαν στα προηγούμενα τμήματα.
- Υπολογισμός σύνταξης με βάση τις πραγματικές εισφορές. Για να υπολογισθεί το επίπεδο σύνταξης θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η προσδοκώμενη διάρκεια ζωής κατά την οποία θα καταβάλλεται στη συνέχεια η σύνταξη.
- Μείωση του σημερινού επιπέδου σύνταξης και αναπροσανατολισμός τμήματος των εισφορών σε ατομικούς λογαριασμούς αποταμίευσης. Οι ασφαλισμένοι θα μπορούν να καταβάλουν εκουσίως πρόσθετα ποσά, ώστε να πετύχουν το επιθυμητό επίπεδο σύνταξης.

8. Επιλογές - Αρχές - Κέντρα Βάρους για την Ασφαλιστική Μεταρρύθμιση

Συνεκτιμώντας όλα τα παραπάνω, η πρόταση για τη μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος βασίζεται στις εξής 12 παραδοχές :

Παραδοχή 1: Η σημερινή αφετηρία είναι ήδη επιβαρημένη, αλλά η περαιτέρω επιδείνωσή της ουσιαστικά συντελείται με αδιάλειπτο τρόπο από το 2010 και μετά. Συνεπώς, το διάστημα αυτό μέχρι το 2010, μπορεί να χρησιμεύσει εν μέρει ως μεταβατικό στάδιο για τον σεβασμό των ασφαλισμένων που χωρίς να έχουν ακόμη δικαίωμα σύνταξης πάντως βρίσκονται αρκετά κοντά στο δικαίωμα αυτό, και αφετέρου για τη σταδιακή έναρξη λειτουργίας ενός συστήματος νέων κανόνων που θα προλάβουν την επιδείνωση με σταδιακό τρόπο και χωρίς να δημιουργούν ριζικές αλλαγές στις προσδοκίες των ασφαλισμένων.

Παραδοχή 2: Η εισαγωγή της υποχρέωσης κρατικής εισφοράς 10% στο ασφαλιστικό σύστημα με το Ν. 2084/92 δημιουργεί μία αυξανόμενη κατ' έτος επιβάρυνση στα δημοσιονομικά. Η παραδοχή που γίνεται είναι, ότι η επιβάρυνση αυτή του κρατικού προϋπολογισμού, παρόλο ότι διογκώνεται, μπορεί να αποτελέσει στοιχείο αναδιανομής στην κοινωνία και παρ' όλη την οικονομική ανισορροπία που δημιουργεί, πρέπει να διατηρηθεί.

Παραδοχή 3: Οι ασφαλισμένοι που εισήλθαν στο σύστημα μετά το 1992 ήδη αντιμετωπίζουν ουσιαστικά χαμηλότερο καθεστώς αναπλήρωσης από ότι οι γενεές που θέσπισαν ιδιαίτερα ευνοϊκούς κανόνες για τους εαυτούς τους. Δεν θα ήταν κοινωνικά και πολιτικά ορθή μία δεύτερη σημαντική αλλαγή σε βάρος τους. Άλλωστε με διορθωτικές παρεμβάσεις που η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ επέφερε ακυρώθηκαν ακραίες ρυθμίσεις του Ν. 2084/92. Είναι σκόπιμο ο κόσμος αυτός να προχωρήσει με σταθερότητα και να μην υποστεί δυσμενείς αλλαγές για χάρη των προγενέστερων γενεών.

Παραδοχή 4: Η πολιτική ετήσιας αναπροσαρμογής των συντάξεων για να ενσωματώνει την αρχή της κοινωνικής αλληλεγγύης είναι σκόπιμο όχι απλώς να εξασφαλίζει την αγοραστική δύναμη των συντάξεων, αλλά να μεταφέρει και ένα τμήμα της αύξησης της ευημερίας που δημιουργεί η ανάπτυξη και προς τους συνταξιούχους.

Παραδοχή 5: Είναι καθολική η εντύπωση ότι ο εργαζόμενος που πλήρωσε με στέρωση της ζωής του εισφορές αποταμιεύει για τη σύνταξη του. Με το σημερινό σύστημα η εντύπωση αυτή είναι απολύτως εσφαλμένη. Ο εργαζόμενος στην ουσία πληρώνει για να πάρουν σύνταξη οι συνταξιούχοι κάθε χρονικής στιγμής και απλώς υπολογίζει ότι κάποιοι άλλοι μελλοντικά θα κάνουν το ίδιο για αυτόν. Όταν όμως ανατρέπονται σημαντικά τα δημογραφικά δεδομένα, η ισορροπία αυτή είναι ανέφικτη, εκτός και αν συνοδεύεται από μία εξοντωτική αύξηση των εισφορών, που θα δημιουργήσει κοινωνικά και πολιτικά ασφυκτικά ασταθείς συνθήκες.

Ο εργαζόμενος είναι σκόπιμο να έχει μία ευχέρεια επιλογής αποταμίευσης για το ίδιο του το μέλλον, που θα συμπληρώνει την υποχρέωσή του να στηρίζει τις συντάξεις των ήδη συνταξιούχων. Αυτό θεμελιώνει τη σκοπιμότητα εισαγωγής στοιχείων 'κεφαλαιοποιητικού' συστήματος στο σύστημα ασφάλισης.

Παραδοχή 6: Η ικανοποιητική πορεία ή όχι της οικονομίας και της ανάπτυξης αποτελεί στοιχείο που προοπτικά βελτιώνει ή επιδεινώνει το έλλειμμα του ασφαλιστικού συστήματος. Ωστόσο η σχέση των δύο είναι και αντίστροφη. Ένα ασφαλιστικό σύστημα με ισχυρά ελλείμματα, που μέσω του Κράτους καλείται το κοινωνικό σύνολο να καλύψει, επιδεινώνει την ανταγωνιστικότητα και τους ρυθμούς ανάπτυξης της οικονομίας. Επιδεινώνει τόσο την οικονομική, όσο και την κοινωνική ευημερία. Ένα τέτοιο ενδεχόμενο μειώνει την ίδια την πηγή χρηματοδότησης των συντάξεων και επιδεινώνει την απασχόληση και την ανεργία. Και οι δύο αυτές αλληλένδετες εξελίξεις έχουν αρνητικές επιπτώσεις όχι μόνο για το ασφαλιστικό σύστημα, αλλά και για την κοινωνική συνοχή, τον κοινωνικό αποκλεισμό και τη φτώχεια.

Έχει συνεπώς τεράστια σημασία να διαμορφωθούν κανόνες μετασχηματισμού του ασφαλιστικού συστήματος που δεν θα πιέζουν προς τα κάτω την ανάπτυξη και την απασχόληση γιατί αυτό θα λειτουργεί αυτοκαταστροφικά.

Σε μία τέτοια περίπτωση η φαινομενική κοινωνική αλληλεγγύη θα σημαίνει χαμηλότερο επίπεδο ευημερίας για όλους.

Όπως αναγνωρίστηκε και στη Λισσαβόνα για όλη την ΕΕ, πρωταρχική πηγή της κοινωνικής συνοχής είναι η ισχυρή ανάπτυξη, η οποία πρέπει να προστατευθεί και ενισχυθεί με κάθε τρόπο.

Υπερβολική αιμορραγία του εισοδηματικού κυκλώματος για κάλυψη ασφαλιστικών ελλειμμάτων σημαίνει επιδείνωση του αναπτυξιακού μηχανισμού. Θα πρέπει διαχρονικά οι ρυθμοί αύξησης των δαπανών για συντάξεις να τρέχουν με ρυθμούς χαμηλότερους από το ρυθμό αύξησης της παραγωγικότητας, για να αποφύγει η χώρα να ξαναπέσει στο φαύλο κύκλο της ελλειμματικότητας, των χρεών και της στασιμότητας.

Παραδοχή 7: Η ανάγκη διασφάλισης ισορροπίας του ασφαλιστικού συστήματος προκύπτει και από την ανάγκη διασφάλισης άλλων κοινωνικών, αλλά και αναπτυξιακών στόχων. Είναι βέβαιο, ότι αδιέξοδα χρηματοδότησης θα οδηγούν μελλοντικά σε περικοπή δαπανών εκεί όπου συγκεντρώνεται και ο όγκος των δημόσιων δαπανών. Οι τομείς αυτοί είναι κατά βάση πέντε:

- οι αμυντικές δαπάνες
- οι δαπάνες υγείας
- οι δαπάνες πρόνοιας
- οι δαπάνες για την παιδεία
- οι μισθολογικές αυξήσεις

Στις τέσσερις από τις πέντε αυτές περιοχές, περικοπή δαπανών θα σήμαινε μείωση της κοινωνικής συνοχής και της αλληλεγγύης και στην πέμπτη μείωση της γενικότερης ασφάλειας της χώρας. Η ανισορροπία αυτή στην κατανομή της κοινωνικής αλληλεγγύης αποτελεί ένα ιδιαίτερο ορατό κίνδυνο που δεν πρέπει να υποεκτιμηθεί.

Παραδοχή 8: Οι επιβαρύνσεις ασφαλισμένων και εργοδοτών βρίσκονται σήμερα σε ύψος το οποίο δεν είναι σκόπιμο να ξεπεραστεί. Αύξηση των εισφορών των ασφαλισμένων θα σήμαινε μείωση του πραγματικού εισοδήματός τους, ενώ αύξηση της επιβάρυνσης των εργοδοτικών εισφορών θα σήμαινε επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας, δηλαδή μείωση της εθνικής παραγωγής, του εισοδήματος και της απασχόλησης. Ωστόσο οι επιβαρύνσεις των εργαζομένων – εργοδοτών δεν αφορούν μόνο την κοινωνική ασφάλιση. Ένα σημαντικό τμήμα τους αποτελούν εισφορές σε λογαριασμούς για άλλους σκοπούς (ΟΑΕΔ, ΟΕΚ, Εργατική Εστία και ΛΑΕΚ).

Ένα τμήμα των πόρων αυτών μπορεί να αναπροσανατολιστεί βαθμιαία στο πεδίο όπου οξύνονται τα προβλήματα, δηλαδή στο χώρο της κοινωνικής

ασφάλισης χωρίς να επιδεινώνεται η ανταγωνιστικότητα, η ανάπτυξη και η απασχόληση.

Παραδοχή 9: Η περίοδος αναφοράς μιας ασφαλιστικής μεταρρύθμισης οφείλει να έχει έντονη τη μακροχρόνια διάσταση. Αυτό σημαίνει περίοδο αναφοράς 30-50 έτη. Ωστόσο οι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν τις εξελίξεις, σε τόσο μεγάλα χρονικά διαστήματα είναι εξαιρετικά αβέβαιοι. Οι προβλέψεις έχουν έντονο το στοιχείο της αβεβαιότητας. Παρεμβάσεις σήμερα που έχουν σοβαρό αντίκτυπο σε εκατοντάδες χιλιάδες ασφαλισμένους στο όνομα αβέβαιων εξελίξεων, πολιτικά μπορεί να αποδειχθούν σκληρές επιλογές που να μην δικαιωθούν, ενώ θα έχουν παράγει και αρνητικά κοινωνικά αποτελέσματα.

Αντίστροφα, ήπιες παρεμβάσεις που δεν θα σταθεροποιούν τον ορίζοντα, μπορούν να αποδειχθούν εξίσου σκληρές επιλογές κοινωνικά, στο μέτρο που θα οδηγήσουν σύντομα σε νέες ανατροπές των προοπτικών των ασφαλισμένων ή σε απότομες προσαρμογές που θα υπαγορεύει η πραγματικότητα.

Κρίνουμε ότι ο ορίζοντας της ασφαλιστικής μεταρρύθμισης θα πρέπει να επικεντρώνεται κατά κύριο λόγο στην περίοδο μέχρι το 2035. Με τον τρόπο αυτό μπορούν να αντιμετωπιστούν τα έντονα προβλήματα της περιόδου αυτής και να υπάρχει χρόνος επανεκτίμησης των απαιτούμενων αλλαγών σε 15 – 20 χρόνια από σήμερα, εάν αποδειχθεί ότι κάποιες από τις προβλεπόμενες σήμερα παραδοχές έχουν μεταβληθεί.

Παραδοχή 10: Μία ασφαλιστική μεταρρύθμιση δεν είναι πολιτικά σκόπιμο να περιοριστεί σε αλλαγές που απλώς εξασφαλίζουν τη βιωσιμότητα του συστήματος. Πρέπει να εξετάσει και τα πεδία όπου σήμερα υπάρχουν ισχυρές ανισότητες, αδικίες ή ατέλειες και να λειτουργήσει διορθωτικά.

Οι ανισότητες στο ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα αφορούν την ασφαλιστική διάκριση μεταξύ των δύο φύλλων, τα ταμεία με κοινωνικούς πόρους οι οποίοι αποτελούν φορολογία του κοινωνικού συνόλου για χάρη ειδικών ομάδων ασφαλισμένων – με εισοδήματα συνήθως πάνω από το μέσο επίπεδο εισοδημάτων του πληθυσμού- καθώς και ο ισχύων διαχωρισμός μεταξύ παλαιών και νέων ασφαλισμένων και τα κατώτατα όρια συντάξεων όπως είναι σήμερα προσδιορισμένα, τα οποία κάποιους ευνοούν και κάποιους αδικούν.

Παραδοχή 11: Οι επιβεβλημένες αλλαγές πρέπει να εισαχθούν βαθμιαία ώστε να μην ανατρέψουν με τρόπο απότομο προσδοκίες και δικαιώματα. Για το λόγο αυτό ορισμένες βασικές αλλαγές θα εκτείνονται χρονικά στη διάρκεια περισσότερων ετών και η επίδρασή τους στο συνταξιοδοτικό καθεστώς θα γίνεται με τρόπο σταδιακό.

Αυτό σημαίνει αναλογικό συνδυασμό αρχών, σημερινού και μελλοντικού καθεστώτος, έτσι ώστε όσοι έχουν περισσότερα χρόνια εργασίας θα φτάσουν στη σύνταξη με κανόνες που θα ενσωματώνουν σε αντίστοιχη έκταση το σημερινό καθεστώς και σε μικρότερη έκταση τις αλλαγές. Το αντίστροφο θα ισχύσει για τους νεώτερους ασφαλισμένους.

Παραδοχή 12: Η μετάβαση σε ένα σύστημα 3 πυλώνων αντί αλλαγών που δεν μεταβάλλουν τη λογική του σημερινού συστήματος, αποτελεί μια εναλλακτική επιλογή, η οποία όμως έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

Πρώτον, προβλέποντας ένα ομοιόμορφο επίπεδο καμμηλής σύνταξης για όλους οδηγεί σε διάθεση πόρων και προς ασφαλισμένους, οι οποίοι λόγω εισοδηματικής ή περιουσιακής κατάστασης δεν υπάρχει λόγος να υπαχθούν σε αυτήν. Το σημερινό καθεστώς εστιάζεται σε όσους είναι ανασφάλιστοι, άποροι κλπ. και τους εξασφαλίζει κατώτατη σύνταξη, στο ύψος της σύνταξης του ΟΓΑ. Η εξοικονόμηση πόρων που επιτυγχάνεται μπορεί να ενισχύσει τις συντάξεις που υπακούουν σε καθαρά κοινωνικά κριτήρια, ή να καλύψουν τον οποιονδήποτε στόχο πολιτικά κρίνεται κάθε φορά ότι έχει προτεραιότητα.

Η υιοθέτηση ενός πλήρως κεφαλαιοποιητικού συστήματος δεν υιοθετείται, γιατί ένα τέτοιο σύστημα δεν παρέχει κανένα εκέγγυο για το ύψος της σύνταξης. Ακόμη και αν αυτό είναι εφικτό να υπολογιστεί σε γενικές γραμμές, θα εισαγόταν ένα ισχυρότατο στοιχείο αβεβαιότητας στο σύστημα, που θα δημιουργούσε στους εργαζόμενους ανασφάλειες, αγωνία και καχυποψία.

Είναι πολιτικά και κοινωνικά σκόπιμο να υπάρχει όσο γίνεται μεγαλύτερη βεβαιότητα για επίπεδο σύνταξης που προσδοκά να έχει ο εργαζόμενος και του κανόνες που την καθορίζουν, αντί να υπάρχει η ασάφεια που είναι σε βάρος της κοινωνικής συνοχής.

Ωστόσο, ένα σημαντικό πλεονέκτημα του κεφαλαιοποιητικού συστήματος είναι ότι εξαφανίζει κάθε κίνητρο του ασφαλισμένου για εισφοροδιαφυγή, που συχνά οδηγεί σε ηθελημένη απόκρυψη ασφαλιστικού χρόνου.

Η σκέψη για ατομικούς λογαριασμούς που θα συμπληρώνουν την κύρια σύνταξη αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο, καθώς αποκαλύπτει με πολύ ξεκάθαρο τρόπο ότι οι εισφορές του εργαζόμενου θα ωφελήσουν τον ίδιο και όχι τρίτους. Συμπληρωματικά, θα μπορούσε να λειτουργήσει και να ενισχύσει το ασφαλιστικό σύστημα, εισάγοντας στοιχεία μιας ελεγχόμενης και περιορισμένης σε μέγεθος κεφαλαιοποίησης.

9. Πρόταση Ασφαλιστικής Μεταρρύθμισης του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Με βάση την προηγηθείσα ανάλυση και θέτοντας ως στόχους :

- Την αναγκαιότητα να μην μετατεθεί για το μέλλον η διαμόρφωση πολιτικής στο ασφαλιστικό, ώστε να μην υπάρξει κίνδυνος απότομης και αρνητικής προσαρμογής συνταξιοδοτικού επιπέδου για τα στρώματα που θα βρεθούν κοντά ή μέσα στην περίοδο κρίσης.
- Την αναγκαιότητα η απάντηση που θα δοθεί να έχει χαρακτηριστικά που να βρίσκονται στην πλευρά της κοινωνικής αλληλεγγύης και συνοχής και όχι στην πλευρά του τυχαίου.
- Το χειρισμό του θέματος με τρόπο ώστε οι αρνητικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη να είναι οι μικρότερες δυνατές, δεδομένου ότι τότε πλήττεται συνολικά το επίπεδο ζωής, η απασχόληση και η ανεργία,

η πρόταση του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

Τι δεν αλλάζει:

- α) Τα γενικά όρια ηλικίας
- β) Οι εισφορές
- γ) Η κρατική χρηματοδότηση
- δ) Ο δημόσιος χαρακτήρας και η λογική του ασφαλιστικού συστήματος.

ε) Οι προϋποθέσεις συνταξιοδότησης για τα κατώτατα όρια σύνταξης.

Τι αλλάζει: τέσσερις κύριες αλλαγές

α) Η πρόταση στηρίζεται στην παραδοχή, ότι τα ισχύοντα χαμηλότερα όρια ηλικίας πρέπει μετά από μια μεταβατική περίοδο, που ξεπερνά τα 5 χρόνια, να ισχύσουν και για τους ασφαλισμένους που σήμερα δεν υπάγονται σε αυτά, με τις επιβεβλημένες εξαιρέσεις.

β) Ο τρόπος υπολογισμού της σύνταξης και του ύψους αναπλήρωσης (ενιαίοι κανόνες για νέους και παλαιούς ασφαλισμένους).

γ) Χορήγηση ενισχυμένης κατώτατης σύνταξης για μισθωτούς όπως ισχύει, με κοινωνικά κριτήρια.

δ) Αλλαγές στη δομή του ασφαλιστικού συστήματος

Ειδικότερες αλλαγές - προτάσεις :

α. Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις εφαρμόζονται:

i) Σε όλους τους ασφαλιστικούς φορείς

ii) σε όλους τους ασφαλισμένους χωρίς διάκριση μεταξύ ασφαλισμένων μέχρι 31-12-92 και από 1-1-1993.

iii) Χωρίς διάκριση φύλου, σε άνδρες και γυναίκες.

iv. Για την κύρια και επικουρική σύνταξη θα μπορούσε να επιλεγεί ένα εκ των εξής σεναρίων:

- Διατήρηση των κλάδων κύριας και επικουρικής ασφάλισης όπως λειτουργούν μέχρι σήμερα με ξεχωριστό ύψος αναπλήρωσης στις συντάξεις που χορηγούν και διαφορετικές εισφορές.
- Ενοποίηση οριζόντια των κλάδων με τη χορήγηση μιας σύνταξης με συνολικό ύψος αναπλήρωσης και εισφορές το άθροισμα των εισφορών κύριας και επικουρικής.
- Μετατροπή της Επικουρικής Ασφάλισης σε 'επαγγελματική ασφάλιση' με συμφωνία εργοδοτών και εργαζομένων.

- Μετατροπή ενός μέρους του διανεμητικού συστήματος των επικουρικών συντάξεων σε κεφαλαιοποιητικό.

β. Σύνταξη γήρατος (Κύρια – Επικουρική)

ι. Όρια ηλικίας

Προτείνεται το 65^ο έτος ως ενιαίο όριο ηλικίας κύριας και επικουρικής για όλες τις κατηγορίες ασφαλισμένων, προφανώς με τις αναγκαίες εξαιρέσεις για ειδικές κατηγορίες εργαζομένων.

Η θεμελίωση δικαιώματος σύνταξης (κατώτερη σύνταξη) αποκτάται με 4500 ημερομίσθια ή 15 χρόνια ασφάλισης.

Παρέχεται το δικαίωμα για χορήγηση μειωμένης σύνταξης (60^ο έτος), καθώς και το δικαίωμα συνταξιοδότησης χωρίς όριο ηλικίας μετά από 40 χρόνια ασφάλισης ή 12.000 ημερομίσθια.

Για τις ειδικές κατηγορίες ασφαλισμένων (βαρέα και ανθυγιεινά, ιπτάμενο προσωπικό ΟΑ, χορεύτριες, κλπ.) θα εξακολουθήσει να ισχύει η πρόωρη συνταξιοδότηση που προβλέπεται από την υφιστάμενη νομοθεσία, με επανεξέταση όμως του καθεστώτος των αντίστοιχων επαγγελματιών.

Για τις γυναίκες με παιδιά προτείνεται η θέσπιση 'πριμοδότησης' με πλασματικό χρόνο ασφάλισης (2 χρόνια για κάθε παιδί), ανεξάρτητα αν ήσαν ασφαλισμένες ή όχι το χρόνο που απέκτησαν τα παιδιά.

Η καθιέρωση των νέων κανόνων απαιτεί την πρόβλεψη μεταβατικής περιόδου, ώστε τα όρια ηλικίας να προσαυζάνονται κατά 6 μήνες ετησίως από την 1-1-2007.

ιι. Υπολογισμός σύνταξης

Ο προτεινόμενος τρόπος υπολογισμού της σύνταξης προβλέπει την **εγκατάλειψη των πολύπλοκων και διαφορετικών συστημάτων** που ισχύουν σήμερα καθώς επίσης και τη θέσπιση κινήτρου παραμονής στην ασφάλιση με ένα σύστημα απλό και ενιαίο για όλους τους ασφαλισμένους κύριας και επικουρικής ασφάλισης.

α. Κύρια σύνταξη

Το ποσό της σύνταξης για **35 χρόνια** ασφάλισης ή **10500 ημέρες** εργασίας ισούται με το **60% των συντάξιμων αποδοχών** για την κύρια σύνταξη.

Για κάθε υπολειπόμενο χρόνο έως τη συμπλήρωση του 35ου το ποσό της σύνταξης μειώνεται κατά 1,714% ($1,714\% \times 35 = 60\%$).

Για κάθε χρόνο πέραν του 35ου το ποσό της σύνταξης προσαυξάνεται κατά 1,714% (ισχύει σήμερα για τους νέους ασφαλισμένους).

Η ρύθμιση αυτή αποτελεί κίνητρο παραμονής στην εργασία.

β. Επικουρική σύνταξη

Το ποσό της σύνταξης για **35 χρόνια** ασφάλισης ή **10500 ημέρες** εργασίας ισούται με το **20% των συντάξιμων αποδοχών**. Για κάθε υπολειπόμενο χρόνο μέχρι τη συμπλήρωση του 35ου το ποσό της σύνταξης μειώνεται κατά ποσοστό 0,571% ($0,571\% \times 35 = 20\%$).

Για κάθε χρόνο πέραν του 35ου το ποσό της σύνταξης προσαυξάνεται κατά 0,571% (ισχύει για τους νέους ασφαλιζόμενους).

Ο **υπολογισμός της σύνταξης** γίνεται επί του **μέσου όρου** των συντάξιμων αποδοχών των καλύτερων δέκα ετών της τελευταίας **δεκαπενταετίας** αναπροσαρμοζόμενων κατά το ποσοστό αύξησης των μισθών.

Για τον **υπολογισμό τελικά των συντάξεων** (εξαιρούνται προφανώς οι με "ώριμα ασφαλιστικά δικαιώματα") θα αθροίζονται **δύο τμήματα**.

Το ένα τμήμα θα αφορά τη σύνταξη που προκύπτει από την ισχύουσα νομοθεσία μέχρι δηλαδή την έναρξη ισχύος του νέου νόμου και το δεύτερο τμήμα θα αφορά τη σύνταξη που προκύπτει για το χρόνο ασφάλισης σύμφωνα με τις νέες διατάξεις.

Με αυτό τον τρόπο γίνονται σεβαστά πλήρως τα μέχρι τώρα δικαιώματα των ασφαλισμένων και οι μεν παλαιότεροι με μικρές απώλειες πλησιάζουν προς το παλαιό σύστημα οι δε νεότεροι πλησιάζουν το νέο.

γ. Προσαύξηση σύνταξης λόγω οικογενειακών βαρών

Προτείνεται τα οικογενειακά επιδόματα και κυρίως τα επιδόματα τέκνων να συνεχίσουν να καταβάλλονται από τους ασφαλιστικούς φορείς και να είναι του αυτού ύψους για όλους τους ασφαλιστικούς φορείς και όλους τους ασφαλισμένους (ως προς το ύψος νέα ρύθμιση).

Τα οικογενειακά επιδόματα να καταβάλλονται μόνο για την κύρια και όχι για την επικουρική σύνταξη διότι η επικουρική παροχή λειτουργεί σε πλαίσια ανταποδοτικά.

γ. Ασφαλιστικές εισφορές

Προτείνεται η διατήρηση της τριμερούς χρηματοδότησης για την μετά την 1-1-1993 ασφαλισμένους, καθώς και οι ακόλουθες ενιαίες εισφορές:

Κύρια ασφάλιση

- Μισθωτοί (εργαζόμενοι 6,67%, εργοδότες 13,3, Κράτος 10%)
- Αυτοαπασχολούμενοι (ασφαλισμένος 20%, Κράτος 10%)

Επικουρική Ασφάλιση

- Μισθωτοί (εργαζόμενοι 3%, εργοδότες 3%)
- Αυτοαπασχολούμενοι (ασφαλισμένοι 6%)

δ. Κατώτατα όρια σύνταξης

Προτείνεται η διατήρηση της βασικής σύνταξης του ΟΓΑ ως έχει και η διατήρησή της ως κοινωνικής παροχής και για τους ανασφάλιστους και άπορους.

Ως κατώτερη σύνταξη για τους μισθωτούς προτείνεται η ισχύουσα για τους μετά την 1-1-1993 ασφαλισμένους. Η επιδόσή της μέχρι του ύψους σημερινού κατώτατου ορίου, να συνδεθεί με εισοδηματικά κριτήρια αντίστοιχα με το ΕΚΑΣ.

ε. Κοινωνικοί Πόροι

Οι πόροι αυτοί σε συνδυασμό με τα άλλα μέτρα να κατευθυνθούν στη στήριξη ολόκληρου του ασφαλιστικού συστήματος με μακρά μεταβατική περίοδο.

στ. Τράπεζες

Οι λύσεις που προτείνονται είναι οι εξής:

- Υπαγωγή για κύρια και επικουρική ασφάλιση στο ΙΚΑ, ΙΚΑ-TEAM με τους ενιαίους κανόνες ασφάλισης και συνταξιοδότησης και δημιουργία πρόσθετων 'επαγγελματικών συστημάτων' σε συμφωνία με τους εργοδότες.
- Δημιουργία ενιαίου ταμείου (κύρια και επικουρική), το οποίο θα λειτουργεί με τους ενιαίους κανόνες ασφάλισης και συνταξιοδότησης και δυνατότητα δημιουργίας πρόσθετων 'επαγγελματικών συστημάτων'.

ζ. Ταμεία Πρόνοιας - Εφάπαξ

Προτείνεται η μετατροπή τους σε αυτοδιοικούμενα και αυτοδιαχειριζόμενα Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου με συγκεκριμένους κανόνες λειτουργίας, διαχείρισης και εποπτείας.

η. Δομή του συστήματος

Η **πολυδιάσπαση** και ο **κατακερματισμός** του ασφαλιστικού συστήματος στη χώρα μας είναι τόσο οριζόντιος (δηλ. μεταξύ διαφορετικών επαγγελματικών ομάδων του πληθυσμού) όσο και κάθετος (δηλαδή στο εσωτερικό της ίδιας επαγγελματικής ομάδας).

Σε μία προσπάθεια παράκαμψης του εισοδηματικού περιορισμού δημιουργήθηκε μία πληθώρα ανεξάρτητων ταμείων, κλάδων στο εσωτερικό φορέων κύριας ασφάλισης, ή ειδικών λογαριασμών με σκοπό την παροχή επικουρικής σύνταξης, εφάπαξ, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, προστασίας από τον κίνδυνο της ανεργίας κ.λ.π.

Η πολλαπλότητα των φορέων που συγκροτούν την ελληνική κοινωνικοασφαλιστική πραγματικότητα, σε συνδυασμό με τις διαφορετικές προϋποθέσεις συνταξιοδότησης και τις διαφορετικές παροχές, επιδρούν αρνητικά στην αγορά εργασίας και δυσκολεύουν την κινητικότητα των εργαζομένων, ιδιαίτερα σήμερα που η μετάβαση σε μία κοινωνία της γνώσης απαιτεί μεγαλύτερη ευελιξία στην αγορά εργασίας.

Προτείνεται η δημιουργία 8 Ταμείων Κύριας Ασφάλισης (ΙΚΑ, Δημόσιο, ΟΑΕΕ, Αγρότες, ΔΕΚΟ, Τράπεζες, Επιστήμονες, Δημοσιογράφοι) με κατάργηση των σημερινών Επικουρικών Ταμείων και η υπαγωγή των ασφαλισμένων τους για επικούρηση στους κλάδους επικούρησης των Ταμείων όπου υπάγονται για κύρια ασφάλιση.

θ. Οικονομικά αποτελέσματα των προτεινομένων αλλαγών

Το σύστημα που προτείνεται, εκτιμήθηκε από τον μελετητικό φορέα και τα αποτελέσματά του παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.

Πίνακας 4

Κρατικό Κόστος Χρηματοδότησης Συντάξεων ως % του ΑΕΠ

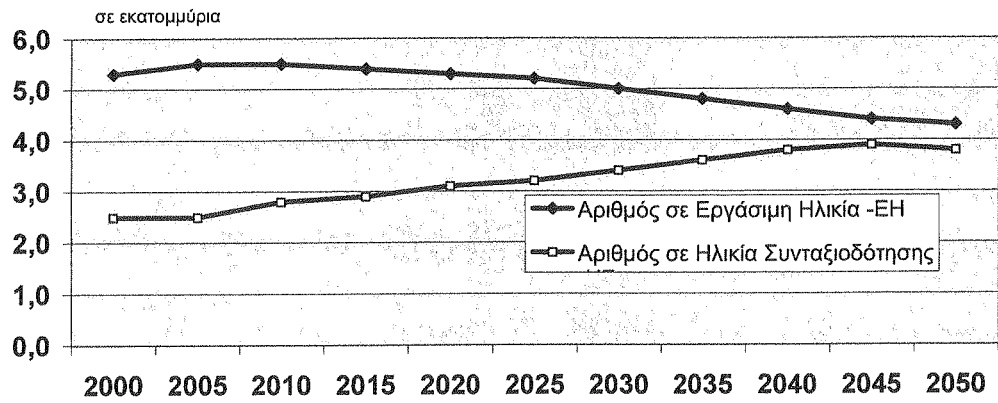
Ετος	Κεντρική Παραλλαγή	Πρόταση Ασφαλιστικής Μεταρρύθμισης
2000	4.8	4.8
2005	4.3	3.9
2010	4.3	3.2
2015	5.3	3.9
2020	6.9	5.2
2025	9.1	7.1
2030	11.1	9.4
2035	13.3	12.2
2040	15.4	14.4
2045	16.6	15.5
2050	16.8	15.7

Τι επιτυγχάνεται

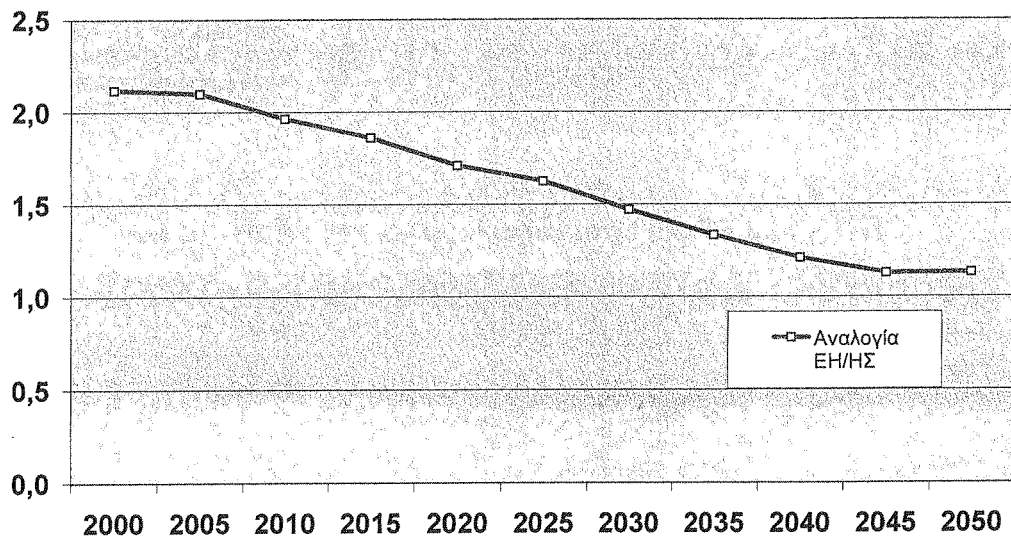
Επιτυγχάνεται η ενίσχυση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος για περίπου 20-25 χρόνια. Ποσοτικά, αυτό σημαίνει ότι εξοικονομούνται περίπου 21 τρισεκ. δρχ. αναλογιστικού ελλείμματος από τα 120 τρισεκ. δρχ. που διαφορετικά θα προέκυπταν.

Επιτυγχάνεται επίσης περιορισμός της πολυνομίας και καλύτερη οργάνωση του συστήματος. Επίσης, με τις προαναφερθείσες προτάσεις για τις παραμετρικές και τις άλλες αλλαγές, εξυπηρετούνται οι στόχοι της μεταρρύθμισης.

Προβαλλόμενος Πληθυσμός Εργάσιμων Ηλικιών και Ηλικιών Συνταξιοδότησης

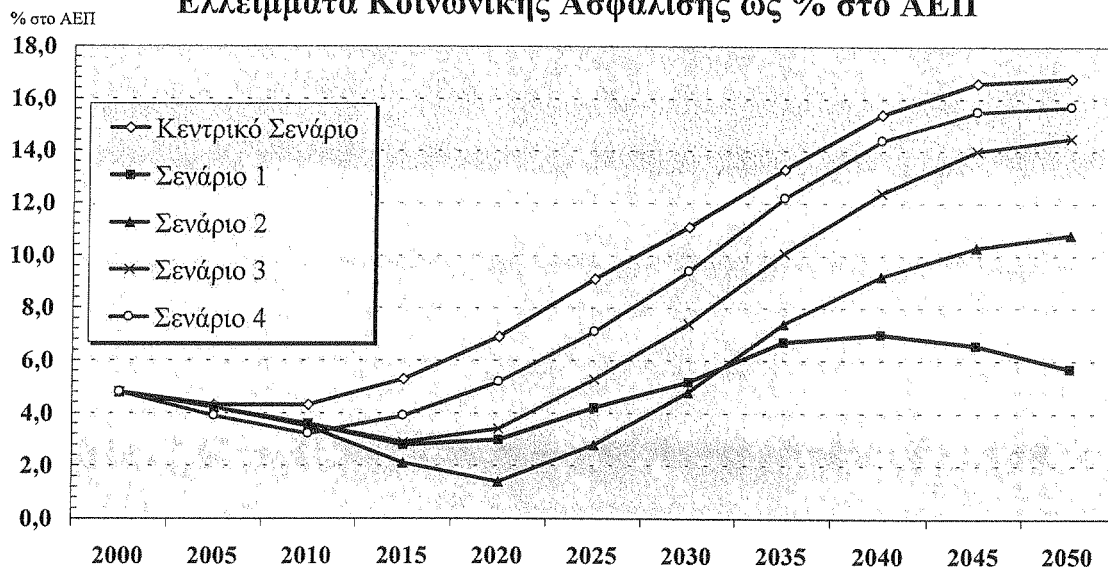
Αναλογία Προβαλλόμενου Πληθυσμού Εργάσιμων Ηλικιών και Ηλικιών Συνταξιοδότησης

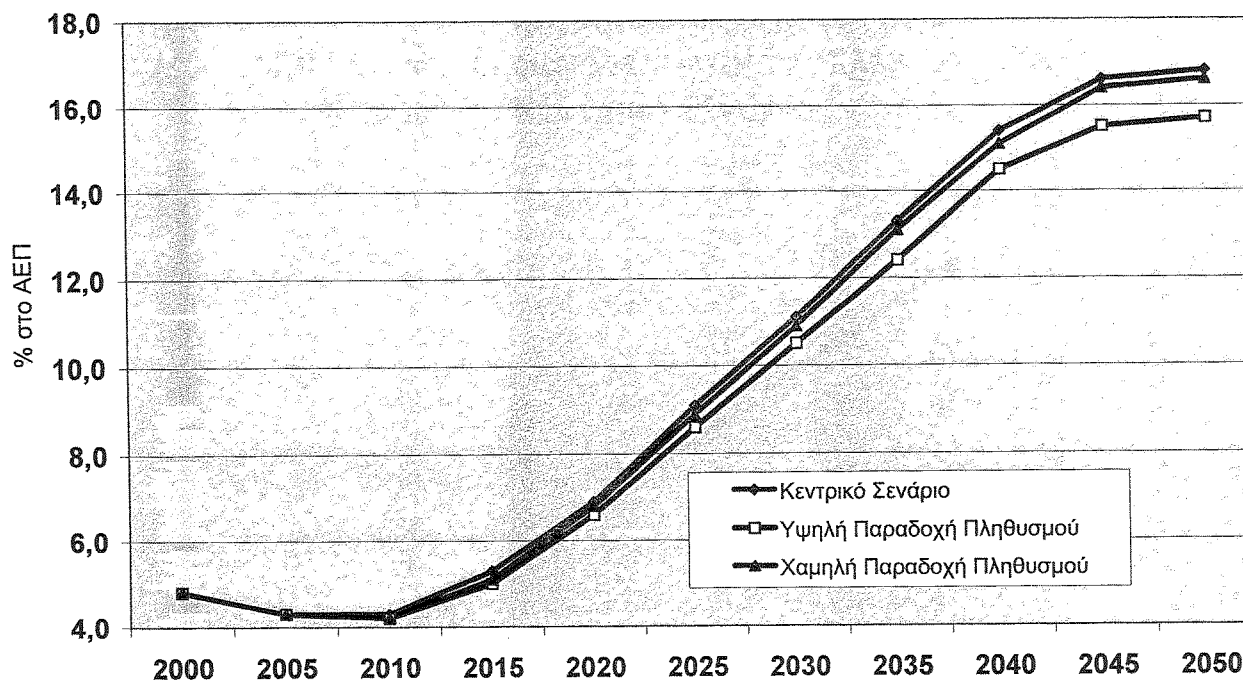
Ελλείμματα Κοινωνικής Ασφάλισης ως % στο ΑΕΠ

	2000	2005	2010	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Κεντρικό Σενάριο - Κεντρικές Δημογραφικές Παραδοχές Πληθυσμού	4,8	4,3	4,3	5,3	6,9	9,1	11,1	13,3	15,4	16,6	16,8
Εναλλακτικό Σενάριο 1. - Αύξηση ορίου ηλικίας στα 67 χρόνια - Ποσοστό αναπλήρωσης 40% για όλους - Υπολογισμός σύνταξης βάσει πραγματικών αμοιβών για όλη τη διάρκεια του ασφαλιστικού βίου	4,8	4,2	3,6	2,8	3,0	4,2	5,2	6,7	7,0	6,6	5,7
Εναλλακτικό Σενάριο 2. - Αύξηση ορίου ηλικίας στα 70 χρόνια - Ποσοστό αναπλήρωσης 60% για όσους υπάγονται στο καθεστώς προ του 1992 - Υπολογισμός σύνταξης βάσει πραγματικών αμοιβών για όλη τη διάρκεια του ασφαλιστικού βίου	4,8	4,2	3,5	2,1	1,4	2,8	4,8	7,4	9,2	10,3	10,8
Εναλλακτικό Σενάριο 3. - Αύξηση ορίου ηλικίας στα 67 χρόνια - Ποσοστό αναπλήρωσης 60% για όλους - Υπολογισμός σύνταξης βάσει πραγματικών αμοιβών στη διάρκεια της τελευταίας 10ετίας του ασφαλιστικού βίου	4,8	4,2	3,6	2,9	3,4	5,3	7,4	10,1	12,4	14,0	14,5
Εναλλακτικό Σενάριο 4. - Αύξηση ορίου ηλικίας στα 65 χρόνια εκτός αυτών που βρίσκονται κοντά στο χρόνο θεμελίωσης "ώριμων" δικαιωμάτων - Ποσοστό αναπλήρωσης 60% για όλους - Υπολογισμός σύνταξης βάσει πραγματικών αμοιβών στη διάρκεια της τελευταίας 10ετίας του ασφαλιστικού βίου	4,8	3,9	3,2	3,9	5,2	7,1	9,4	12,2	14,4	15,5	15,7

Ελλείμματα Κοινωνικής Ασφάλισης ως % στο ΑΕΠ

Κρατικές Δαπάνες Συντάξεων ως % στο ΑΕΠ

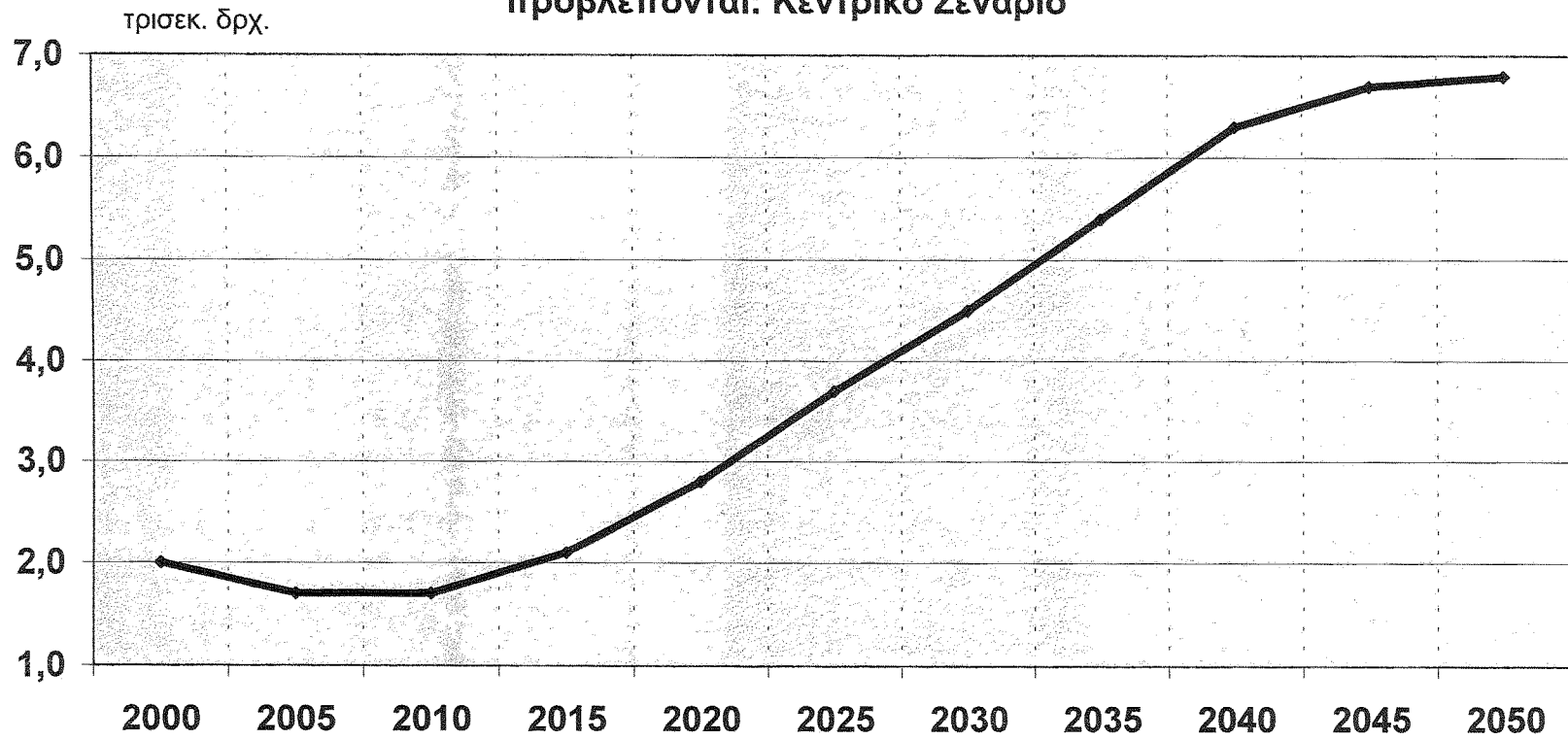

Κεντρικό Σενάριο: Η γεννητικότητα είναι πάνω από 20% χαμηλότερη του επιπέδου που απαιτείται για τη διατήρηση του πληθυσμού σε σταθερή κατάσταση.

Υψηλή Παραδοχή Πληθυσμού: Η γεννητικότητα είναι πάνω από 10% χαμηλότερη του επιπέδου που απαιτείται για τη διατήρηση του πληθυσμού σε σταθερή κατάσταση.

Χαμηλή Παραδοχή Πληθυσμού: Η γεννητικότητα είναι πάνω από 33% χαμηλότερη του επιπέδου που απαιτείται για τη διατήρηση του πληθυσμού σε σταθερή κατάσταση.

**Σύνολο Κρατικών Δαπανών Χρηματοδότησης Συντάξεων σε
τρισεκ. δρχ. το 2000 αν διαμορφωνόντουσαν τα ελλείμματα που
προβλέπονται: Κεντρικό Σενάριο**

Κρατικές Δαπάνες Συντάξεων ως % στο ΑΕΠ ως αποτέλεσμα
διαφορετικών παραδοχών για το ποσοστό αναπροσαρμογής των
καταβαλλόμενων συντάξεων

